

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"
Освітня програма	38674 Соціологія
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	054 Соціологія

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	38674
Назва ОП	Соціологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Безрукова Ольга Анатоліївна, Гуменюк Вікторія Вікторівна, Нечитайло Ірина Сергіївна (керівник)
Залучений представник роботодавців	-
Дати візиту до ЗВО	17.05.2021 р. – 19.05.2021 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33807>

Програма візиту експертної групи <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33834>

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Загальне враження про ОНП «Соціологія» – позитивне. Кафедра соціології та соціальної роботи готує і випускає фахівців за першим (бакалаврським) і за другим (магістерським) рівнями вищої освіти, тож підготовка здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня є логічним продовженням цього циклу. Потужний викладацький склад, тісне поєднання навчання та досліджень, а також розвинені практики інтернаціоналізації, запроваджені на ОП, сприяють якісній підготовці аспірантів, які зацікавлені у навчанні, у захисті дисертацій, поважають соціологічну науку і спеціальність, долучаються до дослідницьких проєктів. Керівництво ДВНЗ «УжНУ» і роботодавці зацікавлені у подальшому розвитку ОНП «Соціологія». Для цього у ЗВО створені всі необхідні умови. В цілому ОНП «Соціологія» відповідає всім критеріям якості. Вона має багато сильних сторін і впроваджує позитивні практики. З огляду на високі якісні показники наукової діяльності НПП кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ», а також високий ступінь узгодженості тем дисертаційних досліджень здобувачів з загальною науковою проблематикою випускової кафедри, науковими розробками НПП, ЗВО має значний потенціал для утворення разових спеціалізованих рад для захисту дисертацій здобувачів, що наразі навчаються на ОНП «Соціологія».

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

1. ОНП «Соціологія» відповідає місії та стратегічним цілям ЗВО як дослідницько-інноваційного університету, а також потребам регіону та місцевого ринку праці, зокрема, в аспекті підготовки фахівців, здатних, на основі актуального наукового знання, вирішувати соціальні, комунікаційні та інші проблеми полікультурного регіону. 2. ОНП є унікальною, що відображено, по перше, у темах наукової діяльності здобувачів та їх наукових керівників, розробка яких робить внесок в розвиток такого специфічного напрямку, як «Соціологія регіонів», а по-друге, у ПРН, які вдало сформульовані, адаптовані саме під рівень доктора філософії, не є калькою з аналогічних ОП, зміст яких є унікальним та інноваційними, таким, що збігається зі специфікою регіону та розвитком соціологічної науки й соціологічних досліджень саме у цьому регіоні. 3. Потужні зовнішні зв'язки ЗВО і ОНП. ЗВО має розгалужену мережу міжнародних партнерів, а унікальна регіональна прикордонна специфіка надає можливості транскордонного співробітництва. ОНП має стійкі зв'язки з експертами галузі та соціологічною спільнотою України, а також з закордонними закладами освіти й установами, що дозволяє реалізовувати чисельні дослідницькі проєкти, залучаючи в них аспірантів і забезпечуючи тим самим достатню емпіричну базу їх дисертацій. 4. Правила вступу є чіткими, прозорими, зрозумілими. Вони враховують особливості ОП, зокрема, через представлення дослідницької пропозиції та наявність у переліку документів на вступ згоди передбачуваного наукового керівника. Зазначене створює сприятливі умови для забезпечення відповідності тем дисертаційних досліджень аспірантів та інтересів наукових керівників. 5. Розвинена культура академічної доброчесності та ustalені практики дотримання її принципів не тільки на рівні правил і стандартів, але й на рівні втілення норм і політик у внутрішню систему якості освіти, в тому числі й на ОНП «Соціологія». 6. Потужний склад групи забезпечення ОНП, який представлений 5 докторами наук, фахівцями галузей, науковцями, які постійно розвиваються, активно публікуються, мають значні досягнення в науковій та професійній діяльності. 7. Налагоджена система інформаційного, організаційного, фінансового супроводу та всебічної підтримки наукової діяльності й професійного розвитку викладачів і здобувачів (сприяння публікації статей в міжнародних виданнях, що індексуються у Scopus та Web of Science, реалізації практик академічної мобільності, преміювання). 8. Наявність дієвої системи соціального супроводу здобувачів з інвалідністю та особливими освітніми потребами.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

1. Відсутність ustalених формальних процедур залучення до перегляду і оновлення ОНП здобувачів, роботодавців і випускників. Рекомендуємо запровадити практику проведення розширених засідань кафедри із залученням на них зазначених та інших стейкхолдерів. 2. Попри те, що включені до ОП ОК складають логічну взаємопов'язану систему, виникають сумніви щодо спроможності окремих ОК («Класичні та новітні соціологічні теорії», «Методологія та методи збору соціологічної інформації», «Соціальні структури та відносини») формувати ПРН, які відповідають рівню PhD. Рекомендуємо переглянути ці ОК на предмет модернізації змісту, а також методів навчання у напрямку посилення відповідності третьому рівню в.о. 3. Можливості вибору здобувачами ОК – обмежені. Фактично, здобувачі можуть обрати 2 дисципліни із 4. Рекомендуємо: 1) розширити перелік професійно-орієнтованих виб. ОК таким чином, щоб здобувачі третього рівня мали більш широкий асортимент для вибору; 2) додати до цього переліку авторські курси, які базуються на власних дослідженнях і досвіді НПП; 3) дозволити здобувачам ОНП обирати ОК, які викладаються на ОПП «Соціологія» першого та другого рівня в.о., що утворить сприятливі перспективи гармонійного «входження» у спеціальність тих вступників ОНП, які не мають попередньої соціологічної освіти. 4. З огляду на те, що на ОП можуть вступати вступники, які є випускниками інших (не соціологічних) ОП або інших ЗВО, потребує розробки та опублікування на сайті ЗВО (на сторінці кафедри та/або сторінці ОП): 1) інформація про НПП як потенційних наукових керівників, про їх наукові інтереси тощо; 2) процедура отримання згоди наукового керівника. 5. Більшість робочих програм з навчальних дисциплін містять застарілі переліки літератури. Рекомендуємо оновити ці переліки шляхом внесення до них актуальних літературних джерел, в тому числі й тих, що містять результати досліджень, проведених закордонними дослідниками (у країнах ЄС та ін.). 6. Роботодавці та експерти галузі не залучаються до реалізації освітнього процесу на ОНП. Рекомендуємо запровадити практику гостьових лекцій або інших видів навчальних занять із залученням зазначених стейкхолдерів. 7. На ОП відсутня практика проведення методологічних семінарів чи подібних заходів для спрямованого змістовного обговорення результатів дисертаційного дослідження. Запровадження такої практики позитивно позначиться на якості дисертацій, а також на формуванні у здобувачів навичок презентації, аргументованого відстоювання власної позиції,

коректного ведення наукової дискусії та ін. 8. ОНП має усталені та результативні зовнішні зв'язки, в тому числі й міжнародні. На цьому тлі бачиться можливим та доречним (з огляду на прикордонне розташування регіону та транскордонний контекст у якому функціонує ЗВО та реалізується ОНП) запровадження практики подвійного наукового консультування, що, на думку ЕГ, позитивно позначиться на практичній значущості дисертаційних робіт аспірантів.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

На сайті ЗВО у розділі «Стратегія розвитку УжНУ» представлено концепцію розвитку 2015-2025 рр., а також стратегію інтернаціоналізації УжНУ (в тому числі англійською мовою – для іноземних зовнішніх стейкхолдерів) Інфо-центр » Стратегія розвитку УжНУ (uzhnu.edu.ua) . Відповідно до змісту Концепції, УжНУ позиціонує себе як дослідницько-інноваційний університет. Позначена у концепції місія ЗВО містить низку положень, кожне з яких акцентує значущість наукової та науково-дослідницької діяльності для розвитку університету. Утримання такої позиції потребує впровадження та реалізації освітньо-наукових програм. Факт наявності окремого документа «Стратегія інтернаціоналізації УжНУ», а також рівень деталізації прописаних у документі напрямів діяльності свідчать про те, що міжнародні зв'язки і контакти (дослідницька та проектна діяльність, академічна мобільність тощо) є пріоритетом, без якого ЗВО не бачить власного розвитку. З таким пріоритетом співвідноситься специфіка ОНП «Соціологія», яка полягає у зосередженні на транскордонних проблемах регіону, на чому акцентували увагу учасники фокус-групи з керівним складом, а також потенційні роботодавці. Випускова кафедра, її НПП та аспіранти постійно долучені до проведення соціологічних досліджень, які пов'язані з проблемами регіону. Ціль та завдання, які сконцентровані на підготовці «висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у європейський та світовий науковий простір фахівця ступеня доктора філософії за спеціальністю «Соціологія», здатного до самостійної науково-дослідної, науково-організаційної та практичної діяльності в галузі соціології, соціальних досліджень, експертизи та консультування, до викладацької роботи у вищих навчальних закладах», відповідають місії та концепції розвитку ЗВО, завданням інтернаціоналізації.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

У якості дод. доказів ЕГ були надані з протоколи засідань кафедри соціології та соціальної роботи, які датуються 2016 та 2017 рр., тобто співвідносяться з періодом розробки та впровадження ОНП. З протоколів видно, що засідання кафедри мали розширений формат, на них були присутні не тільки члени кафедри, але й інші внутрішні стейкхолдери. Втім, протоколи не засвідчують участі здобувачів у обговоренні ОНП. З протоколів також видно, що обговорювалися пропозиції учасників засідання щодо удосконалення проекту ОНП, втім не зрозуміло, що саме то були за пропозиції. Також з протоколів видно, що первинний проект ОНП обговорювався з представниками академічної спільноти на «Школі молодого соціолога», яка проводилася на базі УжНУ. Експерти галузі та потенційні роботодавці долучалися до перегляду ОНП переважно у якості рецензентів. До опису ОНП на сайті ЗВО <http://surl.li/umvl> , а також до звіту СО додані рецензії 2021. Рецензія директора Закарпатського ін-ту післядипломної педагогічної освіти містить слушну (на думку ЕГ) пропозицію запровадити практику викладання ОК не тільки на 1-му, але й на 2-му році навчання. Рецензія директора Наукової лабораторії Карпатського ун-ту ім. Августина Волошина містить пропозицію щодо запровадження на ОП практики факультативного вивчення угорської, словацької, румунської мов, зважаючи на полікультурність регіону. Рецензія від Мукачівського державного ун-ту містить пропозицію реалізувати дослідницькі підходи у процесі вивчення навчальних дисциплін з орієнтацією на застосування у майбутній викладацькій діяльності. Всі рецензії датуються 2021 р., тому висновок щодо врахування пропозицій не видається можливим, оскільки новий проект ОНП наразі на стадії розробки. На фокус-групі з роботодавцями тільки один учасник продемонстрував свою обізнаність щодо змісту ОНП, пригадав пропозиції, які вніс. Здобувачі засвідчили, що можуть впливати на ОП через: 1) неформальне спілкування з гарантом, науковими керівниками та НПП; 2) участь у засіданнях кафедр та щотижневих зборах з гарантом та НПП (хоча протоколи засідань кафедри не містять жодної згадки про участь здобувачів); 3) участь у опитуваннях; 4) подання пропозицій до «Скрині довіри». Документальні докази, які засвідчують участь різних стейкхолдерів у процедурах перегляду і оновлення ОНП між 2017 та 2021 рр., відсутні. Втім: НПП стверджують, що ОП переглядається щорічно; здобувачі запевняють, що знаходяться у постійному діалозі щодо змісту ОП з гарантом і

НПП; випускники знають про те, де розміщені всі редакції ОНП «Соціологія» і наголошують на перевагах нинішньої ОП, з огляду на більшу представленість професійно-орієнтованих ОК, а також можливість здійснювати вибір ОК; роботодавці підкреслюють високу якість підготовки фахівців на цій ОП і свою готовність працевлаштувати її майбутніх випускників. Очевидно, що на ОП підтримується зв'язок зі всіма групами стейкхолдерів. Втім системно до перегляду і оновлення ОНП долучаються тільки НПП та деякі представники менеджменту ЗВО.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Роботодавці на відповідній фокус-групі наголосили, що освітня та наукова діяльність за ОНП «Соціологія», а також результати цієї діяльності, є важливими для регіону, відповідають його полікультурній специфіці. Зокрема, була підкреслена значущість наукових досліджень, які проводить випускова кафедра й аспіранти, як у наукових, так і у прикладних цілях (для розвитку територіальних громад, відслідковування якості надання населенню міста та регіону медичних, освітніх та ін. послуг, обрахунку туристів у закарпатській області та ін.). Також вони зазначили, що місцевий ринок праці, дійсно, потребує фахівців, які здатні на науковій основі вирішувати нагальні проблеми, пов'язані з полікультурним і транскордонним становищем регіону. Роботодавці зауважили на потребі організацій, які вони представляють, у таких фахівцях. Як представники керівних органів цих організацій, вони підкреслили своє бажання і готовність працевлаштувати випускників ОНП «Соціологія». На ОП запроваджено практику опитування роботодавців. Інструментарій та результати такого опитування були надані ЕГ у якості дод. доказу. Значущість ОП у галузевому контексті була з'ясована на відкритій зустрічі, на якій були присутні віце-президентка Соціологічної асоціації України (САУ), голова вченої ради із захисту дисертацій на здобуття ступенів кандидатів і докторів соціол. наук та ін. Віце-президентка САУ підтвердила, що на етапі заснування ОНП гарант ініціював спеціальну зустріч представників академічної спільноти та експертів галузі на «Школі молодого соціолога». Вона підкреслила унікальність цієї ОП, яка пов'язана з реалізацією у транскордонному контексті і необхідністю наукового осмислення, фахового соціологічного втручання у вирішення пов'язаних з цим контекстом проблем (мовних, етнічних тощо). На її думку, ОП заснована і діє на базі потужної етносоціологічної школи, яка має визнання у соціологічному колі. Голова вченої ради із захисту дисертацій наголосила на актуальності успішних захистів канд. і докт. дисертацій, підготовлених на кафедрі соціології та соціальної роботи, на високому рівні цих наукових досліджень, на відповідності проблемам регіону. На резервній зустрічі з проектною та робочими групами ОНП «Соціологія» було підтверджено, що при її проектуванні було враховано досвід аналогічних програм, які реалізуються на базі КНУТШ, ХНУ ім. В.Н.Каразіна, ЛНУ ім. І.Франка та ін. Кафедра має тривалі і міцні стосунки зі ЗВО Угорщини, Польщі, Словаччини. Реалізуються: спільні дослідницькі проекти, діяльність з академічної мобільності, з організації міжнародних конференцій та публікації статей. Такі контакти створили сприятливі умови і для запозичення досвіду щодо реалізації ОНП. Гарант зазначив, що з досвіду закордонних ОП було запозичене викладання такого ОК, як «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі», а також ПРН, пов'язані зі здатністю зрозуміло та доступно презентувати результати соціологічних досліджень, зокрема в публічній сфері, тобто для широкого загалу.

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

Стандарт відсутній. При розробці ОП проектна група спиралася на вимоги НРК для третього рівня в.о. Всі ПРН відповідають вимогам НРК для відповідного кваліфікаційного рівня. Аналіз змісту ОК та результатів навчання, відзначених у матриці відповідності, свідчить про те, що ОНП спрямована на формування концептуальних та методологічних знань в галузі чи на межі галузей (РН за ОК «Теорія та методологія класичної та сучасної філософії»); спеціалізованих навичок для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності (РН за ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», ВК «Методологія та методи збору соціологічної інформації», «Теорія та методи вимірювання в соціології», ВК «Соціальні структури та відносини», «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі»); навичок започаткування, планування, реалізації та коригування послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження (РН за ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», «Сучасні інформаційні технології», ВК «Методологія та методи збору соціологічної інформації»); навичок критичного аналізу, оцінки і синтезу нових ідей (РН за ОК «Теорія та методологія класичної та сучасної філософії», ВК «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі»); вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з широкою науковою спільнотою (РН за ОК «Іноземна мова для комунікації...», «Сучасні інформаційні технології», «Презентація наукових результатів та управління науковими проектами»); використання академічної української та іноземної мови (РН за ОК «Іноземна мова для комунікації...», «Презентація наукових результатів та управління науковими проектами»); демонстрація значної авторитетності, інноваційності, високого ступеня самостійності (РН за ОК «Презентація наукових результатів та управління науковими проектами»); здатності до саморозвитку (РН за ОК «Презентація наукових результатів та управління науковими проектами», «Інновації в сучасній педагогіці, організація та проведення навчальних занять»). Слід підкреслити, що всі ПРН ОНП досить вдало сформульовані, адаптовані саме під рівень доктора філософії. ПРН не є калькованими з аналогічних ОП, очевидними є їх унікальність, інноваційний характер. Втім, аналіз змісту робочих програм деяких осв. комп. («Класичні та новітні

соціологічні теорії», «Методологія та методи збору соціологічної інформації» «Соціальні структури та відносини») свідчить про вельми тривіальний їх зміст, що викликає певні сумніви, щодо реальної їх здатності формувати заявлені ПРН. НПП пояснили це тим, що на ОП можуть вступати ті, хто не має попередньої фахової соціологічної освіти. Тому зміст робочих програм типізовано з урахуванням потреб таких вступників. Насправді ж, викладачі при забезпеченні ОК орієнтуються, в першу чергу, на потреби здобувачів і адаптують типізований зміст під ці потреби. Здобувачі ОНП не мають жодних нарікань на її зміст, вважають його оптимальним.

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

1. ОНП «Соціологія», готуючи докторів філософії, відповідає місії та стратегічним цілям ЗВО як дослідницько-інноваційного університету, а також потребам регіону та місцевого ринку праці, зокрема, в аспекті підготовки фахівців, здатних, на основі актуального наукового знання, вирішувати соціальні, комунікаційні та інші проблеми полікультурного регіону. 2. ОНП є динамічною, систематично оновлюється. 3. ОНП має стійкі зв'язки з експертами галузі та соціологічною спільнотою України, що дозволяє реалізовувати чисельні дослідницькі проекти, залучаючи в них аспірантів і забезпечуючи тим самими достатню емпіричну базу їх дисертацій. 4. Роботодавці високо оцінюють якість підготовки здобувачів на ОНП, підкреслюють свою потребу у відповідних фахівцях і готовність працевлаштувати випускників. 5. ПРН ОНП досить вдало сформульовані, адаптовані саме під рівень доктора філософії, очевидними є унікальність та інноваційний характер їх змісту.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

1. Аналіз додаткових доказів, а також результати фокус-груп свідчать про відсутність усталених формальних процедур залучення до перегляду і оновлення ОНП здобувачів, роботодавців і випускників. Зазначені стейкхолдери залучаються, але несистематично і, скоріше, неформально, втім налагодження процедур їх залучення, фіксації пропозицій та реакцій на ці пропозиції, є необхідною складовою підтримки належного рівня якості ОП. У зв'язку з цим рекомендуємо запровадити практику проведення розширених засідань кафедри із залучення на них здобувачів, роботодавців, випускників та інших зацікавлених осіб/сторін. 2. Попри те, що в цілому ПРН ОНП відповідають вимогам НРК для третього (освітньо-наукового) рівня в.о., аналіз змісту робочих програм ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», ВК «Методологія та методи збору соціологічної інформації», ВК «Соціальні структури та відносини» свідчить про вельми тривіальний їх зміст, що викликає певні сумніви, щодо реальної їх здатності формувати заявлені ПРН рівня доктора філософії. У зв'язку з цим рекомендуємо оновити не тільки зміст, але й, бажано, назви цих ОК, відобразивши, як у змісті, так і у назвах відповідність третьому (освітньо-науковому) рівню в.о.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

Зважаючи на зазначені сильні сторони ОП, зокрема високу відповідність цілям та місії ЗВО, а також потребам регіону та місцевого ринку праці, наявність усталеної практики з перегляду та оновлення ОНП, а також взаємодії з різними групами стейкхолдерів, ЕГ дійшла висновку про загальну відповідність ОП критерію 1. Виявлені недоліки вказують на необхідність подальшого удосконалення механізмів взаємодії з різними групами стейкхолдерів, засобів з'ясування їх думки і пропозицій щодо цілей і ПРН ОП.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Загальний обсяг ОНП зазначається як такий, що дорівнює 60, 35 і 40 кредитам ЄКТС у редакціях, відповідно, 2017, 2019 і 2020 рр. Частка вибіркового компонент складає: 30% (ред. 2017 р.); 45,7% (ред. 2019 р.); 35% (ред. 2020 р.). Обсяг кожного освітнього компонента у всіх редакціях ОНП варіюється від 3 до 8 кредитів ЄКТС. Зазначене відповідає встановленій законодавством нормі – не нижче 25%. Аналіз структури ОК ОНП, свідчить про те, вона

включає чотири основні складові, що передбачають набуття здобувачем таких компетентностей. 1. Здобуття глибинних знань зі спеціальності, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю тощо (рекомендована норма – не менше 12 кр. ЄКТС) забезпечується: - у ред. 2017 р. – ОК 5, ВК за вибором ЗВО, і, як мінімум, двома ВК за вибором здобувача, всього – 13 кр. ЄКТС, що відповідає нормі; - у ред. 2019 р. – ВК 01, ВК 02, ВК 03, всього – 16 кр. ЄКТС, що відповідає нормі; - у ред. 2020 р. – ОК 6, ВК 01, ВК 02, всього – 18 кр. ЄКТС, що відповідає нормі. 2. Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики тощо забезпечується ОК 2 – 4 кр. ЄКТС, що відповідає нормі 4-6 кр. ЄКТС. 3. Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, ... управління науковими проектами тощо (рекомендована норма – не менше 6 кр. ЄКТС) забезпечується: у ред. 2017 р. – як мінімум, ОК 1-4 з циклу проф. підготовки – 18 кр. ЄКТС; у ред. 2019, 2020 рр. – ОК 3, ОК 4, ОК 5, всього – 9 кр. ЄКТС, що відповідає рекомендованій нормі. У ред. ОНП 2020 р. цей перелік доповнюється ОК 7 (3 кр. ЄКТС). 4. Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або ін.) тощо забезпечується ОК 1 (8 кр. ЄКТС у ред. 2017 р. та 6 кр. ЄКТС у ред. 2019, 2020 рр.), що відповідає рекомендованій нормі 6-8 кр. ЄКТС. Як бачимо, редакція ОНП 2019 р. має недолік, оскільки обсяг здобуття глибинних знань зі спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку забезпечується виключно ВК. Цей недолік виправлений у останній редакції 2020 р. Таким чином, можна зробити висновок, що ОП та окремих освітніх компонентів (у кредитах ЄКТС) в цілому відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для третього рівня в.о.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Документ ОНП «Соціологія» містить зрозумілий опис змісту ОП, її мети та завдань, змісту та заходів підсумкової атестації, науково-дослідної роботи аспіранта, результатів навчання. Аналіз таблиць відповідності у описах ОНП «Соціологія» свідчить про те, що всі РН забезпечуються за рахунок обов'язкових ОК. Зміст ОНП «Соціологія» має чітку структуру, а включені до неї ОК складають логічну взаємопов'язану систему. Втім, як вже зазначалося у п. 1.4., аналіз змісту окремих ОК (через перегляд відповідних робочих програм з дисциплін «Класичні та новітні соціологічні теорії», «Методологія та методи збору соціологічної інформації», «Соціальні структури та відносини») свідчить про вельми тривіальний їх зміст, що викликає сумніви стосовно реальної їх здатності формувати заявлені ПРН рівня доктора філософії. Окрім того, недоліком редакцій ОНП 2017 та 2019 рр. слід вважати занадто обмежену підготовку в аспекті власне педагогічної практики. Відповідно до зазначених редакцій, ця підготовка фактично здійснювалася у межах одного ОК «Інновації в сучасній педагогіці, організація та проведення навчальних занять» (4 кр. ЄКТС – 2017 р., 3 кр. ЄКТС – 2019 р.). Втім гарантом і робочою групою ОНП «Соціологія» була проведена робота з удосконалення ОП, а саме додано окремий ОК «Асистентська практика» (3 кр. ЄКТС), що відображено у описі ОНП 2020 р. Аналіз програми асистентської практики, а також примірників звітів про практику, наданих ЕГ у якості дод. доказів, свідчить на користь її спрямування на формування педагогічних компетентностей випускника ОНП для можливого подальшого працевлаштування у ЗВО. Наукова складова ОНП передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом наукового керівника та оформлення його результатів у вигляді дисертації. В межах виконання наукової складової ОНП забезпечується відповідність наукових результатів мінімальним вимогам, на підставі яких приймається рішення про допуск до захисту (опублікування статей у фахових виданнях України, у рейтингових рецензованих періодичних виданнях країн ЄС; участь у конференціях, в тому числі й міжнародних, закордонних та ін.).

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Зміст ОП повністю відповідає предметній області спеціальності 054 – Соціологія. ОП спрямована на підготовку докторів філософії, що здатні провадити самостійну науково-дослідну, науково-педагогічну, науково-практичну та організаційну діяльність у галузі соціологічних наук та споріднених областях. Аналіз змісту обов'язкових компонентів ОП свідчить про те, що їх засвоєння здобувачами дозволяє досягти ПРН, безпосередньо пов'язаних з теоретичним змістом предметної області соціології: соціальні відносини та взаємодія (ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», «Сучасні інформаційні технології», ВК «Соціальні структури та відносини»); особистість, соціальні групи та спільноти (ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», ВК «Соціальні структури та відносини»), «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі»); соціальні явища та процеси, соціальні практики, соціальні інститути, культура (ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», «Сучасні інформаційні технології», ВК «Соціальні структури та відносини»), «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі»); соціальні структури та нерівності (ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», ВК «Соціальні структури та відносини»); соціальні зміни та впливи (ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», ВК «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі»); соціальні проблеми та конфлікти в соціумі, як на національному, так і глобальному рівнях (ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії», ВК «Соціальні структури та відносини»), «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі»). За результатами зустрічей з випускниками та роботодавцями вдалося підтвердити, що ОП забезпечує підготовку фахівців, здатних, по-перше, до здійснення дослідницької, викладацької та

аналітичної роботи у галузі соціології, і по-друге, застосувати соціологічне знання, та навички соціолога-дослідника у сфері державного управління та ін. ОП не є міждисциплінарною.

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

Формування індивідуальної освітньої траєкторії аспірантів в.о. у «УжНУ» регулюється наступними документами: «Положення про порядок реалізації здобувачами вищої освіти права на вільний вибір навчальних дисциплін у ДВНЗ «УжНУ»» <http://surl.li/uokf>; «Положення про організацію освітнього процесу здобувачів в.о. ступеня PhD «УжНУ»» <http://surl.li/uokg>. У цих документах на достатньому рівні деталізації, доступно і зрозуміло представлені процедури, що забезпечують формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача, а також обрання ним певних навчальних дисциплін до свого індивідуального плану. На сайті університету у відкритому доступі розташовано каталог вибіркового контролю, якій містить всю необхідну інформацію про обсяг, зміст, строки вивчення і форми контролю <http://surl.li/uoks>. ОК ОНП до цього переліку не входять. Інформація про виб. ОК ОНП «Соціологія» доступна на сторінці ОП за посиланням <http://surl.li/umvl> Частка вибіркового ОК за ОНП «Соціологія» складає більш ніж 30%, що відповідає нормі. Здобувачі на фокус-групі продемонстрували обізнаність щодо процедури обрання дисциплін, детально її описали, розповіли, де і як можуть ознайомитися з переліком і змістом виб. ОК (на сайті ЗВО, від гаранта та НПП), яким чином відбувається їх зарахування на обрану дисципліну. Зазначили, що роблять свій вибір одноразово (вся освітня складова ОНП зосереджена на 1-му році навчання, при цьому ВК є доволі об'ємним за своїм обсягом, тому вивчаються 2 семестри). Зауважили, що цілком задоволені змістом та обсягом тих дисциплін, які пропонуються на вибір. Процедура вибіркового була уточнена на фокус-групах з керівним складом ЗВО і НПП. Отримана інформація підтверджує процедуру вибіркового, описану у нормативних документах ЗВО, а також співвідноситься зі свідченнями здобувачів. Наявність можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача на цій ОП підтверджується змістом індивідуальних навчальних планів здобувачів, наданих ЕГ у якості дод. доказів (було надано 6 сканкопій інд. планів здобувачів різних років навчання). Інд. плани містять інформацію про зміст і виконання як освітньої, так і наукової складових ОП. Індивідуалізації сприяють відкриті стосунки здобувачів, гаранта і НПП випускової кафедри. Попри зазначене спектр навчальних дисциплін, які виносяться на вибір здобувачів, є вкрай обмеженим. Фактично здобувачі можуть обрати 2 дисципліни із 4. Об'єктивні причини такого обмеження відсутні. «Положення про організацію освітнього процесу здобувачів в.о. ступеня PhD у «УжНУ»» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/25262> не містить жодних вказівок щодо обмеження переліку виб. ОК для здобувачів третього рівня в.о. Це означає, що фактично складання переліків вибіркового ОК регулюється «Положенням про порядок реалізації здобувачами в.о. права на вільний вибір навчальних дисциплін у ДВНЗ «УжНУ»». Цим положенням передбачені не тільки розгорнуті переліки вибіркового ОК але й можливість обрання ОК з інших ОП та рівнів в.о.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Практична складова на ОП реалізується у двох основних напрямках: науково-дослідному та педагогічному. Бесіди зі здобувачами та НПП, а також річні звіти аспірантів, надані ЕГ у якості дод. доказів, свідчать про те, що перший напрямок реалізується через залучення аспірантів до дослідницьких проєктів, які реалізуються випусковою кафедрою, до участі у міжнародних конференціях, через підготовку та публікацію наукових праць тощо. Так, наприклад, здобувачі третього року навчання мають 1-2 опубліковані статті, а також не менше 2 тез доповідей, що засвідчують їх участь у міжнародних конференціях, «круглих столах» тощо. Другий (педагогічний) напрямок практичної складової реалізується в процесі вивчення здобувачами такої навчальної дисципліни, як «Інновації в сучасній педагогіці, організація та проведення навчальних занять», а також шляхом проходження асистентської практики. Недоліком ОНП 2017 та 2019 рр. слід вважати занадто обмежену підготовку в аспекті, власне, педагогічної практики. Відповідно до зазначених редакцій ця підготовка фактично здійснювалася у межах одного ОК «Інновації в сучасній педагогіці, організація та проведення навчальних занять» (4 кр. ЄКТС – 2017 р., 3 кр. ЄКТС – 2019 р.). Втім, гарантом і робочою групою ОНП «Соціологія» була проведена робота з удосконалення ОП, а саме додано окремий ОК «Асистентська практика» (3 кр. ЄКТС), що відображено у описі ОНП 2020 р. Асистентська практика має на меті оволодіння аспірантами сучасними методами, формами та засобами організації та проведення навчальних занять, розвиток професійних навичок та вмій для вирішення конкретних навчально-виховних, організаційних та навчально-методичних задач в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній освітній діяльності. Аналіз програми асистентської практики, а також примірників звітів аспірантів про її проходження, наданих ЕГ у якості дод. доказів, свідчить про її спрямування на формування педагогічних компетентностей випускника ОНП для можливого подальшого працевлаштування у ЗВО. Здобувачі на відповідній фокус-групі підтвердили зазначену інформацію щодо змісту їх практичної підготовки. виявили задоволеність як змістом, так і відповідним процесом.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

Питання щодо формування Soft skills було уточнене на фокус-групах зі здобувачами, та випускниками. Учасники фокус-груп наголосили, що під час навчання в аспірантурі у них формуються/сформувалися комунікативні навички, навички ведення переговорів, презентації результатів наукових досліджень, емоційний інтелект та критичне мислення. Формування зазначених навичок на ОНП «Соціологія» передбачене, зокрема, змістом таких ОК, як «Іноземна мова для комунікації у науково-педагогічному середовищі», «Презентація наукових результатів та управління науковими проектами». З робочих програм інших навчальних дисциплін видно, що системою нарахування балів до індивідуального рейтингу здобувача передбачено, наприклад, оцінювання творчої самостійності, культури оформлення знань, розв'язання завдань оригінальним способом та ін., що має безпосереднє відношення до Soft skills і призначене для мотивування здобувачів на їх розвиток. Серед методів навчання застосовуються дискусії, написання аналітичних есе та рецензій, що також сприяє розвитку перелічених Soft skills. Участь здобувачів у конференціях та дослідженнях, також позитивно позначається на формуванні вище згадуваних Soft skills.

7. Зміст освітньої програми ураховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт відсутній.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

Аналіз навчального плану та робочих програм свідчить про те, що обсяг навантаження для окремої ОК складається з аудиторних годин (лекцій, семінарських (практичних) занять, консультацій тощо), самостійної роботи, підготовки та проходження контрольних заходів, на які розподіляються кредити, встановлені для навчальних дисциплін. Учасники фокус-групи зі здобувачами підтвердили, що навантаження є оптимальним і їх повністю влаштовує. Вони уточнили, що аудиторні заняття відвідують тільки протягом першого року навчання. Більшість здобувачів таке навантаження влаштовує. Вони пояснюють це вивільненням значної кількості часу для виконання наукової складової ОНП, яка потребує не абияких зусиль. Втім, окремі здобувачі зауважили, що краще було б розподілити освітню складову на два перші роки навчання, для того, щоб перший рік не був таким перевантаженим навчальними заняттями. Здобувачі підтвердили, що вони мають можливість висловити своє незадоволення фактичним навантаженням, а також обсягом окремих ОК: неформально (гаранту, науковому керівнику, НПП, який забезпечує ОК); через участь у опитуваннях; через подання скарг та пропозицій до університетської «Скрині довіри». Зі слів здобувачів та НПП, нарікань з боку здобувачів з приводу навантаження на цій ОП не було. Гарант і НПП завірили, що у разі виникнення незадоволення, здобувачі не мовчали б і обов'язково про це повідомили. Підтвердили свою готовність реагувати на подібні нарікання, у разі їх виникнення у майбутньому.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Дуальна освіта у ДВНЗ «УжНУ» не впроваджена.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

1. Зміст освітньої програми має чітку структуру. ОК, включені до ОП, складають логічну взаємопов'язану систему. Структура освітніх компонентів ОНП включає чотири основні складові, що передбачають набуття здобувачем ключових компетентностей доктора філософії. Обсяг кожної з них у кредитах ЄКТС відповідає рекомендованим нормам. 2. Зміст окремих ПРН (3; 4; 5; 7; 13 та ін.), відображених у описі ОНП «Соціологія» є унікальним та інноваційним, таким, що збігається зі специфікою регіону та розвитком соціологічної науки й соціологічних досліджень саме у цьому регіоні. 3. Здобувачі мають індивідуальні плани, в яких відображено інформацію щодо змісту і виконання основних видів навчальної та науково-дослідної роботи. Наукова складова є невід'ємною частиною індивідуального плану здобувача. Вона включає в себе підготовку наукових публікацій, участь у наукових заходах (конференціях, семінарах тощо), проведення власних досліджень, написання тексту дисертації та ін. 4. Позитивною практикою є орієнтація систем оцінювання за більшістю навчальних дисциплін на врахування вимог щодо формування Soft skills.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

1. Попри те, що включені до ОП ОК складають логічну взаємопов'язану систему, виникають сумніви щодо спроможності окремих ОК («Класичні та новітні соціологічні теорії», «Методологія та методи збору соціологічної інформації», «Соціальні структури та відносини») формувати програмні результати навчання, які відповідають саме рівню доктора філософії. У зв'язку з цим рекомендуємо переглянути ці ОК на предмет доповнення інноваційним змістом, а також методами навчання які більшою мірою відповідність третьому (освітньо-науковому) рівню в.о. 2. Попри те, що у закладі освіти розроблена необхідна нормативна база та існує реальна процедура вибору здобувачами ОК, можливості такого вибору на ОНП «Соціологія» виглядають обмеженими. Фактично, здобувачі можуть обрати 2 дисципліни з 4. Об'єктивні причини такого обмеження відсутні. «Положенням про порядок реалізації здобувачами в.о. права на вільний вибір навчальних дисциплін у ДВНЗ «УжНУ»» передбачені не тільки розгорнуті переліки вибіркових ОК, але й можливість орання ОК з інших ОП та рівнів в. о. У зв'язку з цим рекомендуємо: 1) розширити перелік професійно-орієнтованих вибіркових ОК таким чином, щоб здобувачі третього рівня мали більш широкий асортимент для вибору; 2) додати до цього переліку авторські курси, які базуються на власних (докторських та ін.) дослідженнях і досвіді НПП (НПП групи забезпечення мають для цього значний потенціал); 3) дозволити здобувачам ОНП «Соціологія» обирати ОК, які викладаються на ОПП «Соціологія» першого та другого рівня в.о., що створить сприятливі умови для гармонійного «входження» у спеціальність тих вступників ОНП, які не мають попередньої соціологічної освіти.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

Зважаючи на зазначені сильні сторони ОП, зокрема ті, які стосуються унікальності змісту ПРН та їх відповідності специфіці регіону, а також переваг оцінювання результатів навчання з урахуванням вимог формування Soft skills, ЕГ дійшла висновку, про загальну відповідність ОП критерію 2. Наявні недоліки вказують на необхідність подальшого удосконалення ОП, зокрема: наповнення змісту окремих ОК інноваційним контентом; утворення розширеного переліку вибіркових ОК; надання здобувачам третього рівня в.о. можливості обирати ОК з інших ОПП та рівнів в.о.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому розміщені на сайті ЗВО: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11081>, а також дублюються в розділі «Абітурієнту/Вступ до аспірантури»: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/abiturient/phd#>. Там же у відкритому доступі можна ознайомитися з переліком спеціальностей, за якими оголошується прийом до аспірантури (Додаток А1 до Правил прийому): <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11082>. Документ про правила прийому не містить дискримінаційних положень, надає повну та детальну інформацію стосовно строків, порядку прийому та переліку документів, необхідних для вступу з датами їх подання до Відбіркової комісії (яка, згідно Пункту 1.7 Правил прийому до аспірантури та докторантури ДВНЗ «УжНУ» є структурним підрозділом Приймальної комісії); часових термінів, в межах яких відбуваються вступні випробування, процедури конкурсного відбору загалом та, зокрема, формули підрахунку конкурсного балу. У відкритому доступі є також є програма Вступних випробувань з іноземної мови: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9656>. У правилах прийому також зазначено про право вступника на звільнення від вступного випробування з іноземної мови в разі наявності дійсного міжнародного сертифікату, що підтверджує рівень володіння іноземною мовою не нижче рівня B2. Програму вступного випробування на ОНП «Соціологія» розміщено на сторінці ОНП <http://surl.li/umvl>. Здобувачі на відповідній фокус-групі зазначили, що не стикалися з дискримінацією чи упередженим ставленням до них.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Аналіз документу «Правила прийому до аспірантури та докторантури ДВНЗ «УжНУ у 2021 році» показав, що особливості ОП в правилах прийому враховуються в таких формах вступних випробувань як представлення вступником дослідницької пропозиції та наукових досягнень – це можуть бути виступи на наукових конференціях, публікації, тощо. За наукові здобутки вступник має змогу отримати додатковий (до конкурсного) бал (ДБ), таблиця розрахунку якого представлена в тексті Правил прийому. За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури Приймальна комісія приймає рішення щодо кожного вступника на підставі рейтингового списку вступників. Здобувачі під час фокус-групи, зокрема, зазначали, що вступали на ОП після навчання в магістратури ДВНЗ «УжНУ», маючи рекомендації своїх викладачів продовжувати наукову роботу. Представниця Приймальної комісії на фокус-групі відзначила факт наявності у більшості вступників на ОП «Соціологія» наукових здобутків у

вигляді тез, виступів на конференціях та статей у наукових виданнях, що дало їм змогу отримати додатковий бал, відтак є підстави стверджувати про дієвість правил, що враховують особливості ОП

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Академічна мобільність регулюється низкою положень. Зокрема, Положенням про академічну мобільність студентів ДВНЗ «УжНУ» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/21269>, Положенням про порядок визнання (перезарахування) кредитів ЄКТС для учасників академічної мобільності <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/21266>, які знаходяться у відкритому доступі на сторінці Інфо-центру в розділі «Академічна мобільність студентів». Положення про академічну мобільність розрізняє міжнародну та внутрішню (в ЗВО України) академічну мобільність, а також різні її види: кредитну та ступеневу. Остання передбачає можливість отримання двох документів про вищу освіту на основі двосторонніх або багатосторонніх угод між вищими навчальними закладами. Формами академічної мобільності можуть бути навчання за програмами, мовні та наукові стажування, а також мовні, навчальні, виробничі та переддипломні практики. Звіти про міжнародну співпрацю за останні два роки (2019, 2020) розміщено на сайті університету: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/32270>; <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22528>. Тексти звітів містять докази активної міжнародної співпраці, та збільшення її інтенсивності у порівнянні з минулим роком. Зокрема, станом на 2020 рік університет мав більше 125 міжнародних партнерів, уклав 7 нових міжнародних білатеральних угод, 7 угод з реалізації міжнародних проєктів та 8 угод з метою супроводу академічної мобільності Erasmus+ (Список міжнародних проєктів розміщено на сайті ДВНЗ «УжНУ»: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/irelations-projects>). До прикладу, за напрямом Жан Моне в рамках програми Erasmus+ стартував проєкт «Транскарпатський центр Жана Моне з дослідження європейських стратегій розвитку». Фокус-групові інтерв'ю зі здобувачами та НПП підтверджують, що попри відсутність випадків практики академічної мобільності саме під час навчання на ОП, викладачі та керівництво усіяко підтримує практику залучення учасників освітнього процесу до академічної мобільності в рамках різних проєктів як колективних, так і індивідуальних. Наприклад, Срібна Кароліна (здобувачка 1 р.н.) перерахувала чотири різні програми, в яких вона брала участь до того, як вступила на ОП. А керівниця відділу міжнародних зв'язків п.Свеженцева навела приклад практики академічної мобільності в рамках програми Erasmus студентів-соціологів рівня магістратури до Карлового Університету.

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регламентуються Положенням про порядок визнання в ДВНЗ «УжНУ» результатів навчання, здобутих у неформальній освіті: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22966>. Даний Порядок містить чіткий та зрозумілий опис процедури визнання результатів, оскарження негативного рішення, а також надає зразок заяви на визнання результатів навчання. Практики застосування цих правил на ОП відсутня.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

1. У ЗВО утворено достатню нормативну для забезпечення безперешкодного доступу до освітніх програм, в тому числі й до ОНП «Соціологія», усіх зацікавлених осіб. Також мають місце всі необхідні документи, які унормовують визнання результатів навчання. 2. Наявність в переліку документів на вступ згоди передбачуваного наукового керівника свідчить про те, що вже на етапі вступу на ОП питання відповідності тем дисертаційних досліджень потенційних здобувачів та інтересів наукових керівників є у фокусі уваги на ОП. 3. Правила вступу є чіткими, прозорими, зрозумілими. Вони враховують особливості ОП (через представлення дослідницької пропозиції), не містять дискримінаційних положень. Факт успішного навчання на ОП незрячого здобувача доводить спроможність на ОП забезпечити особливі освітні потреби. 4. Попри відсутність випадків академічної мобільності здобувачів на ОП, інші випадки практики застосування Положення про академічну мобільність студентів свідчать про те, що розвиток та активізація міжнародної академічної мобільності є одним з пріоритетів УжНУ, а міжнародна співпраця, численні міжнародні проєкти суттєво підсилюють ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

1. З огляду на те, що на ОП можуть вступати вступники, які є випускниками інших (не соціологічних) ОП або інших ЗВО, які не володіють інформацією про напрями досліджень НПП випускової кафедри (як потенційних наукових керівників), потребує розробки та опублікування на сайті ЗВО процедура отримання згоди наукового керівника. 2. З метою уникнення непорозумінь рекомендуємо текст положення про академічну мобільність, який доступний на сайті, замінити на версію, що завірена підписами та печатками. 3. У зв'язку з відсутністю випадків практики використання на ОП правил визнання результатів навчання як в інших ЗВО, так і в неформальній освіті, радимо посилити мотиваційну та роз'яснювальну роботу зі здобувачами щодо можливостей врахування результатів неформальної освіти, а також перспектив і переваг академічної мобільності, зважаючи на всі необхідні передумови для цього, створені у ЗВО.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

З урахуванням зазначених сильних сторін ОНП, загальної доступності та зрозумілості правил вступу, наявності всіх необхідних умов для визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти тощо, ЕГ дійшла висновку про загальну відповідність ОП вимогам за критерієм 3. Зазначені недоліки не є критичним, оскільки вони не свідчать ані про недосконалість нормативної бази, ані про недостатню якість ОНП, тому не справляють значного негативного впливу і можуть бути доопрацьовані в стислі терміни.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Форми та методи навчання визначені в описі ОП <http://surl.li/uuyz> та описані в Положенні про організацію освітнього процесу здобувачів в.о. ступеня доктора філософії у ДВНЗ «УжНУ». Навчання відбувається переважно в таких формах як навчальне заняття, самостійна робота, практична підготовка, а також індивідуальні консультації з викладачами. Загалом навчання та викладання носить творчо-орієнтований та проблемно-орієнтований характер, спрямовується на реалізацію індивідуального дослідницького проекту, з урахуванням принципів академічної свободи (адже саме здобувач робить вибір теми, предмету, методу дослідження тощо). Форми та методи навчання в цілому відповідають цілям ОП, що відображене у матрицях відповідності ОК та ПРН в описі ОП. Втім, вибіркові блоки у редакціях ОП 2019 та 2020 рр. обмежені з точки зору можливості вибору. До ОП включені 2 блоки вибіркових дисциплін, кожен з яких містить по 2 ВК, з яких здобувач може обрати по 1. Саме через загальний, хрестоматійний характер курсів, як то: «Методологія та методи збору соціологічної інформації» або «Соціальні структури та відносини» важко як ствердити так і заперечити факт наявності зв'язку вибіркових дисциплін та конкретних тем дисертаційних досліджень здобувачів, оскільки такі дисципліни мають універсальний характер. Втім, результати опитування аспірантів, надані ЕГ у якості дод. доказів, свідчать про задоволеність реалізації права вільного вибору ОК. В частині навчання та викладання на ОП вимоги студентоцентрованого підходу є засадничими. На цьому неодноразово наголошували учасники фокус-груп зі здобувачами, НПП, адміністративним та допоміжним персоналом, наводячи відповідні приклади. Викладачі застосовують індивідуальний підхід до кожного здобувача та поєднують зміст дисципліни з темами дисертаційних досліджень. Здобувачі мають можливість вносити пропозиції та зауваження щодо змісту навчальних дисциплін в контексті своїх наукових інтересів, а також підкреслювали важливість можливості в межах самостійної та індивідуальної роботи з викладачами зреалізувати свої наукові інтереси. Різні опитування здобувачів щодо якості викладання на ОП проводяться щонайменше 2-3 рази на рік. Зі змісту інструментарію одного з таких опитувань, наданого ЕГ у якості дод. доказу, видно, що здобувачі мають можливість висловити свою думку щодо задоволеності методами навчання та викладання. Здобувачі підтвердили свою участь у опитуваннях, в тому числі й тих, що стосувалися якості організації дистанційного навчання та академічної доброчесності. Учасники фокус-груп з НПП і керівним складом розповіли, що за результатами опитування здобувачів викладачі можуть бути або премійовані, або навіть відсторонені від викладання дисципліни.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Цілі, зміст та ПРН містяться в описі ОНП «Соціологія», який є на сайті у вільному доступі <http://surl.li/umvl>. Інформація стосовно навчального процесу в рамках вивчення дисциплін (зміст, теми, критерії оцінювання, форми контролю, тощо) міститься в Робочих програмах навчальних дисциплін, які було завантажено у додатках до відомостей СО. Здобувачі та інші зацікавлені сторони/особи мають можливість ознайомитися з цими документами

на сторінці ОНП «Соціологія» <http://surl.li/umvl>. Учасники фокус-груп з НПП та здобувачами зазначили, що кафедра своєчасно та в повній мірі інформує здобувачів про ОК за допомогою розсилок як у Viber-групі, так і на корпоративні поштові скриньки, які створюються для кожного здобувача з моменту зарахування на ОП. Результати опитування здобувачів, надані ЕГ у якості дод. доказів, свідчать про високий рівень задоволеності інформаційним забезпеченням та супроводом ОП (12 з 13 опитаних здобувачів відповіли ствердно, зазначивши високий ступень задоволеності цим аспектом). На фокус-групах з НПП і здобувачами було уточнено, що інформацію щодо програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих ОК аспіранти отримують не тільки з відповідних документів (опису ОНП, робочих програм навчальних дисциплін, розміщених на сайті у вільному доступі), але і безпосередньо від викладачів на першому занятті з тієї чи іншої навчальної дисципліни.

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

ДВНЗ «УжНУ» забезпечує поєднання навчання та дослідницької діяльності здобувачів під час реалізації ОП. Таку вимогу містить опис ОП, а НПП, здобувачі та адміністративний персонал на фокус-групах неодноразово це підтверджували. За результатами фокус-груп зі здобувачами, НПП, роботодавцями та спілкування з учасниками відкритої зустрічі, ЕГ дійшла висновку, що поєднання навчання та дослідницької діяльності забезпечується шляхом: 1) організації змісту окремих ОК (здобувачі мають змогу опрацювати матеріал дисциплін, виконувати практичні та індивідуальні завдання в контексті проблематики власних дисертаційних досліджень); 2) підготовки статей та інших наукових праць, виступів на конференціях, «круглих столах» тощо, в тому числі за активної співпраці з Радою молодих вчених та Науковим товариством студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених; 3) активної залученості міжнародних дослідницьких проєктів, що реалізуються науковими керівниками, випусковою кафедрою і ЗВО в цілому. У якості дод. доказів ЕГ були надані звіти про виконання індивідуальних планів наукової роботи (24 примірники різних здобувачів за різні роки навчання) та витяги з протоколів засідань кафедр, на яких відбувалося звітування аспірантів за результатами виконаної роботи. Ці документи містять інформацію про участь здобувачів у різноманітних наукових заходах (конференціях, семінарах тощо), про опубліковані ними наукові праці. Так, здобувач О. Неймет за 1-й рік навчання звітував про участь в роботі круглого столу «Почути один одного: трансграничність і нові форми соціальної ідентичності», в Національному заході «Громадянська активність. Проєкти з теми інклюзивності та прав людини» (в рамках проєкту Британської Ради «Активні громадяни»), про опублікування наукової статті у закордонному виданні (Словаччина), за 3-й рік навчання він звітував про 1 подану статтю до наукового видання, що включене до НМБД, опублікування 2 тез доповідей у збірках матеріалів конференцій. НПП в ході фокус-групових інтерв'ю зазначали про можливість друкуватися здобувачам у збірнику наукових статей кафедри соціології та соціальної роботи «Актуальні питання сучасної соціології і соціальної роботи», а також у «Віснику наукової думки факультету суспільних наук УжНУ «Соціально політичні студії». На питання про міжнародні дослідницькі проєкти, в які залучаються здобувачі, представниця НПП відзначила проєкт «The TOUCH», в рамках якого було проведено міжнародну конференцію «Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів».

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

Процедура оновлення робочих програм з навчальних дисциплін відбувається щорічно, на чому наголосили учасники фокус-груп з НПП та резервної зустрічі (з гарантом і членами проєктної та робочих груп ОНП «Соціологія»). На цих же фокус-групах було з'ясовано, що питання оновлення змісту ОП та/або окремих ОК розглядаються на засіданнях кафедри, Методичної комісії кафедри та Науково-методичної комісії факультету суспільних наук УжНУ. Представники студентського самоврядування під час відповідної фокус-групи наголосили на тому, що мають можливість вносити свої пропозиції та зауваження щодо змісту ОК. Попри зазначене, перегляд змісту робочих навчальних програм, представлених на сторінці ОНП «Соціологія», а також доданих до відомостей СО, свідчить про необхідність доопрацювання їх контенту наступним чином: 1) враховувати останні наукові досягнення в галузі; 2) посилити фокус на мета-аналіз теоретичного матеріалу, відобразити у змісті завдань для самостійної та індивідуальної роботи здобувачів можливості застосування матеріалу навчальної дисципліни для вирішення завдань їх дисертаційних досліджень; 3) оновити списки рекомендованої літератури, в тому числі, доповнити їх закордонними (країн ЄС та ін.) виданнями (наприклад, в списку періодичних видань допоміжної літератури ОК «Інновації в сучасній педагогіці, організація та проведення навчальних занять» здобувачам рекомендовано статті, які було опубліковано переважно в період з 2008 по 2013 рр. і здебільшого в українських виданнях. А в списку джерел основної літератури ОК «Соціальні трансформації в Центральній та Східній Європі» з-поміж 36 позицій тільки декілька «молодші» за 2015 р. Однак, варто зауважити, що здобувачі на відповідній фокус-групі висловлювали задоволеність змістом ОК та якістю викладання на ОП, що підтверджується і результатами опитування, наданими ЕГ в якості дод. доказів.

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

Стратегія інтернаціоналізації ДВНЗ «УжНУ», прийнята 2019 року, зазначає про два напрямки, за якими відбувається цей процес: зовнішній – це, передусім, міжнародна академічна мобільність; внутрішній – передбачає впровадження світових стандартів, інтернаціоналізацію навчальних курсів, впровадження міжкультурних програм. Під час акредитаційної експертизи ЕГ мала змогу переконатися в тому, що в ДВНЗ «УжНУ» закладено потужні передумови для успішної інтернаціоналізації навчання, викладання та наукових досліджень. Зокрема, ДВНЗ «УжНУ» у 2018 році приєднався до Великої Хартії університетів (яка об'єднує понад 80 провідних університетів світу), активно співпрацює в рамках Конференції ректорів Дунайського регіону, провадить активну роботу з реалізації дослідницьких проєктів за підтримки міжнародних фінансових механізмів таких, як: Міжнародний Вишеградський фонд, Erasmus +, TEMPUS, Норвезького фінансового механізму, прикордонного співробітництва ЕПС тощо. Перелік діючих міжнародних проєктів розміщено на сайті в розділі Міжнародні проєкти <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/irelations-projects>. На фокус-групі з НПП учасниками було наголошено на пріоритетності інтернаціоналізації діяльності університету, зокрема, на можливостях здобувачів публікувати свої наукові здобутки в спільних виданнях, таких як: щорічне видання України та Румунії «Україно-румунські відносини: історія та сучасність»; видання зі Словацькою республікою «Регіональне ревю» та ін. Також було зазначено про можливість відшкодування здобувачам витрат на публікацію статей у міжнародних виданнях, що індексуються у МНМБ Scopus та Web of Science та преміювання викладачів за публікації у міжнародних виданнях. Інформування здобувачів про грантові та навчальні можливості відбувається регулярно через офіційний сайт ЗВО, корпоративну розсилку та через комунікацію з НПП.

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

Сильною стороною ОП є те, що ДВНЗ «УжНУ» активно працює в напрямку інтернаціоналізації, має розгалужену мережу міжнародних партнерів, а унікальна регіональна прикордонна специфіка ЗВО надає широкі можливості транскордонного співробітництва. Позитивні практики: - білатеральна співпраця, в результаті якої здобувачі отримують можливість навчатися на спільних ОП та отримувати два дипломи про завершення навчання: УжНУ та університету-партнера; - відшкодування НПП та здобувачам витрат на опублікування статей в міжнародних виданнях, що індексуються у Scopus та Web of Science, а також преміювання викладачів за міжнародні публікації.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

1. З огляду на те, що робоча програма з навчальної дисципліни є громіздким документом, бачиться доцільним розробка силабусів, які за своїм форматом є більш зручними для використання здобувачами, адже саме для цього вони призначені; 2. З огляду на те, що окремі робочі програми з навчальних дисциплін містять нерелевантний третьому (освітньо-науковому) рівню в.о. контент, а більшість робочих програм містить застарілі переліки літератури, рекомендуємо при оновленні цих документів: 1) враховувати останні наукові досягнення в галузі; 2) посилити фокус на мета-аналіз теоретичного матеріалу, відобразити у змісті завдань для самостійної та індивідуальної роботи здобувачів можливості застосування матеріалу навчальної дисципліни для вирішення завдань їх дисертаційних досліджень; 3) оновити списки рекомендованої літератури, в тому числі, доповнити їх закордонними (країн ЄС та ін.) виданнями 3. На ОП відсутня усталена практика проведення методологічних семінарів чи подібних заходів для спрямованого змістовного обговорення результатів дисертаційного дослідження. Хоча формат обговорення результатів і має місце, наприклад, під час регулярних зустрічей з гарантом, а також щорічної атестації, втім заслуховуються, скоріше, узагальнені результати навчання в аспірантурі, а не зміст дисертаційної роботи як такий. На думку ЕГ, запровадження практики методологічних семінарів із заслуховуванням виступів здобувачів саме за змістом дисертаційних робіт, позитивно позначиться на якості робіт, а також на формуванні та укріпленні у здобувачів навичок презентації, аргументованого відстоювання власної позиції, коректного ведення наукової дискусії та ін.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

Загалом ОП відповідає критерію 4. Недоліки мають місце, проте їхня наявність не ставить під загрозу відповідність ОП за цим критерієм. Вони можуть бути виправлені/доопрацьовані в достатньо стислі терміни. Попри наявність недоліків рівень задоволеності ОП здобувачів є високим, суттєвих нарікань на процеси навчання та викладання на ОП не було висловлено ані здобувачами, ані випускниками, ані представниками органів студентського самоврядування.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Контрольні заходи в ЗВО регулюються низкою положень, посилення на які наведено у звіті СО. В описі ОП перераховано форми оцінювання (Пункт 5 «Викладання та оцінювання»). РНП кожної навчальної дисципліни містить визначення форми поточного та підсумкового контролю. З описами навчальних дисциплін здобувачі знайомляться на початку кожного семестру, також на фокус-групі з НПП один з учасників зазначив, що РНП дисциплін є доступними на електронній платформі дистанційного навчання Moodle. Здобувачі вважають форми контрольних заходів та критерії оцінювання справедливими. Зазначають, що у їхній практиці не виникало непорозумінь і конфліктів з цього приводу.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Стандарт за третім рівнем вищої освіти зі спеціальності 054 «Соціологія» наразі не затверджений. На основі інформації зі звітів здобувачів, які ули надані ЕГ у якості дод. доказів, можна зробити висновок, що атестація проводиться щонайменше один раз на рік, на засіданні кафедри, під час якого здобувачі представляють звіт про виконання свого індивідуального плану. За результатами атестації здобувачів переводять на наступний рік навчання. Також проходить проміжна (піврічна) атестація, яка не є обов'язковим звітуванням, але відбувається з метою регулярного контролю за виконанням аспірантами запланованих завдань та вчасної підготовки дисертаційного дослідження. На таких атестаціях аспіранти звітують щодо готовності конкретних видів наукової роботи, в тому числі й розділів дисертації. Втім, формат звіту про виконану роботу аспіранта за певний рік навчання не містить вимоги зазначати назву статті та видання, куди її було подано для публікації. Від здобувачів вимагається просто вказати кількість виданих статей, що, на думку ЕГ, не забезпечує достатньої аргументації для переведення здобувача на наступний рік навчання. Адаже для атестації важливими є не тільки і не стільки кількісні показники, скільки якісні. Зазначення теми статті і конкретизація видання, в якому цю статтю опубліковано (до якого її прийнято) власне й свідчить про якість виконаної роботи. Здобувачі на відповідній фокус-групі підтвердили свою участь у заходах атестації. Втім, запитання щодо «наукового семінару» викликало труднощі. Здобувачі довго вагалися з приводу конкретизації змісту та призначення цього заходу. У результаті надали узагальнюючу відповідь, з якої було зрозуміло, що, принаймні, учасники фокус-групи не брали участь у «науковому семінарі». Консультації з НПП та науковими керівниками відбуваються за необхідністю, відносно потреб здобувача, як зазначили самі здобувачі та їх наукові керівники на фокус-групах. Атестація (фінальна) здобувачів у формі публічного захисту ще не проводилась.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила проведення контрольних заходів визначені низкою документів: 1) Положення про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою; 2) Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в УжНУ; 3) Порядок оскарження (апеляція) оцінювання в ДВНЗ «УжНУ»; 4) Положення про порядок застосування заходів з врегулювання конфліктів та спорів (суперечок) у діяльності співробітників та здобувачів вищої освіти ДВНЗ «УжНУ». У ЗВО також є постійно діючий робочий орган - комісія з врегулювання конфліктних ситуацій. Дієвість та справедливість правил проведення контрольних заходів були підтверджені на фокус-групі з представниками органів студентського самоврядування. Учасниками було зазначено про випадок відсторонення декількох викладачів від процедур підсумкового контролю за їх ОК, з огляду на корупційні ризики під час оцінювання ними результатів навчання студентів (приклад з ОП першого (бакалаврського) рівня в.о.). Здобувачі ОНП «Соціологія» під час відповідної фокус-групи наголосили на чіткості та зрозумілості правил проведення контрольних заходів, а також на відсутності на ОП пов'язаних з оцінюванням конфліктних ситуацій.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність

(насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Виконання стандартів та процедур академічної доброчесності в ЗВО забезпечується на різних рівнях: - політики, стандартів та внутрішня нормативна база регулюється Положенням про академічну доброчесність, а також Етичним кодексом ДВНЗ «УжНУ»; - інституційне забезпечення реалізується наявністю незалежного органу – Комісії з питань академічної доброчесності на етиці; - наявність відповідних інформаційно-технологічних засобів, а саме спеціалізованої програми Unplag, безкоштовний доступ до якої було підтверджено під час фокус-груп як із здобувачами, так і з НПП та адміністративним персоналом. Положення про академічну доброчесність чітко визначає перелік документів, які підлягають обов'язковій перевірці на предмет наявності академічного плагіату. З метою попередження недотримання норм та правил академічної доброчесності вживаються різні заходи, зокрема інформування здобувачів ВО, ознайомлення з політиками та нормативною базою через семінари, надання безкоштовного доступу до сервісу перевірки робіт на плагіат, тощо. Дотримання академічної доброчесності стосується рівною мірою як здобувачів, так і співробітників ЗВО. Відповідальність за порушення норма та правил академічної доброчесності визначено в пункті 7.1. Положення про академічну доброчесність. У ЗВО регулярно проводиться анонімне опитування, яке стосується академічної доброчесності. Здобувачі ОНП «Соціологія» підтвердили свою участь у такому опитуванні. Про опитування пригадали і представники студентського самоврядування на відповідній фокус-групі, а також керівниця відділу із забезпечення якості освіти у ЗВО, відповідального за проведення опитувань, яка була присутня на фокус-групі з допоміжним та адміністративним персоналом. Учасники цих фокус-груп розповіли, що за результатами опитування про академічну доброчесність окремих викладачів було відсторонено від процедур проведення підсумкового контролю за забезпечуваними ними ОК. Здобувачі ОНП «Соціологія» розповіли, що питання академічної доброчесності порушуються в рамках кожної навчальної дисципліни. На важливості дотримання принципів академічної доброчесності зауважують наукові керівники, акцентуючи увагу на неприпустимості запозичень у текстах наукових статей та інших праць, а також у тексті дисертації. На ОНП «Соціологія» запроваджена практика проходження онлайн-курсу з академічної доброчесності на платформі ВУМ. У якості дод. доказу ЕГ надано сертифікат, що підтверджує успішне проходження зазначеного курсу одним з НПП. Результати фокус-груп зі здобувачами та НПП засвідчують факт відсутності випадків порушення принципів академічної доброчесності на ОНП «Соціологія». Більш того, голова Вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій, яка була присутня на відкритій зустрічі, зауважила на тому, що всі дисертації, підготовлені на випусковій кафедрі та захищені в Раді, яку вона очолює (а таких – чимало), відрізняються найвищим ступенем оригінальності тексту.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

1. Контрольні заходи, критерії оцінювання здобувачів є чіткими та зрозумілими. Здобувачі вчасно та повною мірою отримують інформацію про них. 2. ЗВО має розвинену культуру академічної доброчесності та усталені практики дотримання її принципів не тільки на рівні правил і стандартів, але й на рівні втілення норм політик у внутрішню систему якості освіти.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

1. Під час експертизи було виявлено, що атестація здобувачів відбувається на засіданні кафедри або в результаті спілкування сам на сам з науковим керівником, що демонструє формальний підхід. Практики презентації здобувачем проміжних результатів роботи над дисертацією та їх дискусійного обговорення на спеціальному заході на кшталт «наукового семінару» не застосовуються на регулярній основі. Нерегулярність таких практик не дозволяє здійснювати належне консультування з боку «критичної маси» фахівців за науковим напрямом. Рекомендуємо запровадити регулярне проведення наукового семінару. 2. Варто розробнику навчальної дисципліни за ОК2 доопрацювати критерії оцінювання шляхом їх приведення у відповідність вимогам європейської кредитно-трансферної системи, що передбачає накопичення балів, а не виведення середнього.

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

З урахуванням зазначених сильних сторін, зокрема, наявності чіткого порядку оскарження результатів контрольних заходів та високої культури академічної доброчесності, ЕГ дійшла висновку про загальну відповідність ОП вимогам за критерієм 5. Під час експертизи було встановлено факти, які свідчать про дещо формальний підхід до проміжної атестації здобувачів. Втім, чисельні успішні захисти дисертацій, виконаних на випусковій кафедрі, свідчать про те,

що зазначений недолік (поки що) не позначився критично на якості ОП за цим критерієм, компенсуючись неформальним спілкуванням та тісними контактами аспірантів з НПП. Попри це, він потребує усунення (і може бути усунений у короткій термін) для посилення об'єктивності контрольних заходів щодо встановлення реального ступеня досягнення здобувачем результатів навчання за ОП, зокрема в аспекті виконання наукової складової.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

З відомостей СО видно, що викладання на ОПП «Соціологія» забезпечують 7 викладачів. З них: 5 – доктори наук (д-р соціол. н., д-р філос. н., д-р істор. н., д-р технічн. н., д-р пед. н.); 2 – кандидати наук (к. філос. н. та к. філол. н.). Аналіз інформації з таблиці №2 додатків до відомостей СО свідчить про повну відповідність кваліфікації НПП забезпечуваним ними ОК. Всі без виключення викладачі мають наукові ступені у галузях, відповідних проблематиці забезпечуваних ними ОК, окрім того, мають досвід практичної діяльності та наукові публікації, що відповідають змісту забезпечуваних ними ОК. У якості дод. доказів ЕГ зробила запит на документи, що підтверджують підвищення кваліфікації НПП (протоколи засідання кафедр, на яких заслуховувалися відповідні питання та/або сертифікати, дипломи тощо; кілька примірників, які відображають позитивний вплив стажування або підвищення кваліфікації на якість ОП). У відповідь на запит були надані протоколи засідань кафедри, а також сертифікати, які свідчать про закордонні стажування гарантa ОНП в Люблінському науково-технологічному парку та Університеті Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін, Польща), в Економічному університеті м. Кракова (Польща), в Карпатському університеті імені Августина Волошина та ін. Варга Н.І., яка забезпечує викладання професійно-орієнтованих ОК на ОНП «Соціологія», проходила підвищення кваліфікації у Вищій школі при Інституті соціології НАН України, а також проходила онлайн курс з академічної доброчесності на платформі ВУМ. Щодо інших НПП групи забезпечення ОНП «Соціологія», то аналіз персональної інформації на сторінках кафедр також свідчить про їх високу активність з саморозвитку та самовдосконалення, як викладачів та вчених. Вони систематично беруть участь у наукових конференціях, в тому числі зі статусом міжнародних, у проєктній діяльності своїх кафедр, видають навчально-методичну літературу. Всі НПП мають профілі у Google Academy. Аналіз цих профілів засвідчує не тільки високу публікаційну активність, а й те, що наукові праці НПП викликають зацікавленість широкої наукової спільноти, активно цитуються. Так, переважна більшість представників групи забезпечення мають H-індекс цитувань від 8 до 17. Аналіз змісту публікацій, підвищення кваліфікації та інших видів наукової і дослідницької діяльності НПП свідчить про повну відповідність кваліфікації викладачів тим ОК, які вони забезпечують.

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

Конкурсний відбір на посади регулюється «Порядком проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад НПП та укладання з ними трудових договорів (контрактів) в ДВНЗ «УжНУ» 10570 (uzhnu.edu.ua). У цьому документі зазначається, що конкурсний відбір проводиться на засадах відкритості, гласності, законності, рівності прав членів конкурсної комісії, колегіальності прийняття рішень конкурсною комісією, незалежності, об'єктивності та обґрунтованості рішень конкурсної комісії, неупередженого ставлення до кандидатів на зайняття вакантних посад науково-педагогічних працівників. Посади науково-педагогічних працівників, які вивільнені тимчасово через відпустку у зв'язку із вагітністю і пологами, відпустку по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного (шестирічного) віку, творчу відпустку, вакантними не вважаються і заміщується поза конкурсом, у порядку, визначеному законодавством України. У Порядку детально описано процедуру – від подання оголошення про заміщення вакантних посад – до голосування і прийняття рішення на Вченій раді ЗВО. Також детально розписані основні кваліфікаційні вимоги до претендентів на заміщення вакантних посад в залежності від посад (чи то декан, завідувач кафедрою, професор, доцент тощо). Ознайомлення з переліками цих вимог свідчить про те, що основний акцент при розгляді кандидатур робиться на відповідному досвіді претендента, на його наукових та педагогічних досягненнях. Аналіз вимог свідчить про їх справедливість та відсутність дискримінаційних положень. На фокус-групі з НПП та адміністративним персоналом було підтверджено процедуру заміщення вакантних посад, описану у Порядку. Окрім того, учасники цих фокус-груп зазначили, що при внутрішньому вертикальному просуванні кадрів увага звертається і на результати опитувань здобувачів. НПП підтвердили свою обізнаність щодо процедури конкурсного добору на посади, вважають її прозорою, справедливою, а також такою, що дозволяє оцінити власні переваги і недоліки у професійній та науковій діяльності, побачити перспективи розвитку.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Зі спілкування на фокус-групах з роботодавцями, а також представниками проєктної і робочих груп ОНП «Соціологія» було з'ясовано, що основною формою взаємодії між ними є проведення соціологічних та інших досліджень (наприклад, щодо врегулювання гендерних питань, обрахунку туристів Закарпатського регіону та ін.). Серед інших форм взаємодії були відзначені наступні: - залучення гарантa і НПП випускової кафедри до розробки Стратегії розвитку Закарпатського регіону; - надання роботодавцями баз практик для аспірантів (зі слів

роботодавців. Втім, на ОНП не передбачені подібні бази практики. Можливо, малося на увазі залучення аспірантів до проведення досліджень в організаціях роботодавців або спільних досліджень); - написання спільних статей, монографій, брошур тощо на основі спільно проведених досліджень (одна з останніх таких монографій була присвячена проблемам дистанційної освіти); - участь у конференціях, які організує ЗВО та випускова кафедра разом з НПП та аспірантами; - залучення до перегляду ОНП. Слід зазначити, що роботодавці, дійсно, зацікавлені у розвитку ОНП «Соціологія», вони наголосили на її актуальності для регіону, на високому рівні підготовки здобувачів, а також виявили готовність працевлаштувати випускників ОНП, оскільки в їх організаціях є нагальна потреба в таких фахівцях (на підтвердження були названі конкретні посади, пов'язані з соціологічним аналізом соціальних, культурних та ін. процесів у регіоні, на які вони радо запрошують саме випускників цієї ОНП). Одна з учасниць фокус-групи з роботодавцями підтвердила свою залученість до перегляду ОНП. Продемонструвала високу обізнаність щодо змісту та структури ОП, програмних результатів навчання. Так, наприклад, вона наголосила на такій суттєвій зміні в останній редакції ОП, як введення асистентської практики до обов'язкових ОК, розцінила такі зміни як позитивні. Більш того, вона зауважила, що введення асистентської практики до обов'язкових ОК було запропоновано саме роботодавцями. На що гарант і робоча група ОНП відреагували. Небайдужість роботодавців до ОНП «Соціологія», зацікавленість у подальшому її розвитку проявили себе у побажаннях, які були висловлені щодо удосконалення процесів організації та реалізації ОНП: розширення переліку вибіркового ОК, в тому числі, додання до них тих, які орієнтовані на посилення/поглиблення навичок математичної обробки даних, а також тих, які безпосередньо пов'язані з формуванням Soft Skills. Попри те, що ОНП має тісні та плідні стосунки з роботодавцями, останні не залучаються до проведення аудиторних занять. Хоча перспективи такої співпраці вже намічені. Так, на фокус-групі з роботодавцями було з'ясовано, що заступниця директора з науково-дослідної роботи та міжнародної діяльності ЗПППО має можливість, бажання і певні домовленості з випусковою кафедрою щодо проведення навчальних занять для аспірантів.

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

Слід зазначити, що ОНП має тісні зв'язки, як з роботодавцями, так і експертами галузі, що було підтверджено на фокус-групах та відкритій зустрічі. Зазначені стейкхолдери, дійсно, є зацікавленими у розвитку ОНП і відкриті до різних форм взаємодії. Підкреслимо, що окремі НПП, які забезпечують ОК на ОНП «Соціологія» і самі є експертами галузі та професіоналами-практиками, мають практичний досвід фахівців-соціологів, а також роботи в держустановах, громадських організаціях тощо. Так, наприклад, Варга Н.І. – голова Закарпатського регіонального відділення Соціологічної асоціації України, Лукашевич М.П. – головний науковий співробітник Інституту вищої освіти АПН України (2000-2001 рр.; 2002-2015 рр.). Втім, за результатами експертизи було встановлено, що зовнішні експерти та роботодавці до проведення аудиторних занять не залучаються. Хоча, як перші, так і другі, на відповідній фокус-групі і відкритій зустрічі виявили високу готовність до такої співпраці. Так, заступниця директора з науково-дослідної роботи та міжнародної діяльності ЗПППО підкреслила, що має можливість, бажання і певні домовленості з випусковою кафедрою щодо проведення навчальних занять для аспірантів. Окремо слід зазначити, що гарант ОНП «Соціологія» також є професіоналом-практиком і експертом. Він практикує депутатську діяльність у Закарпатській обласній раді, є директором Карпатського центру політичних досліджень (з 1998 р.) <https://www.kolyba.org.ua/poling/kontakt.html>, членом Ради з питань розвитку туризму при голові Закарпатської ОДА (2019 р.), координатором цього проєкту. Втім, до забезпечення ОК на ОНП «Соціологія» він не залучений, хоча, з огляду на його досвід та експертність з багатьох питань, які стосуються соціального управління, проєктної діяльності тощо, це було б вельми доречним.

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

Процеси професійного розвитку НПП у ДВНЗ «УжНУ» регулюються «Положенням про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних та науково-педагогічних працівників ДВНЗ «УжНУ»» 5950 (uzhnu.edu.ua) та «Положенням про визначення рейтингів НПП ДВНЗ «УжНУ»» 29355 (uzhnu.edu.ua). ЗВО та випускова кафедра мають 13 договорів, угод та меморандумів про співпрацю з організаціями та закладами освіти. З них більш ніж половина є закордонними ЗВО (Польщі, Македонії, Словаччини). Сильною стороною є те що договорами передбачено широкий спектр різних напрямків та форм співпраці (проведення спільних досліджень та конференцій, академічна мобільність НПП і здобувачів та багато ін.). Окремо слід відзначити роботу Відділу міжнародних зв'язків <http://surl.li/ures> з організації закордонних стажувань НПП, кредитної мобільності здобувачів, залучення всіх учасників освітнього процесу до участі у різноманітних проєктах, в тому числі й за програмами ЕРАЗМУС+ та ін. Відділ не тільки шукає актуальні проєкти, розробляє грантові пропозиції тощо, але й інформаційно забезпечує НПП і здобувачів, допомагає у підготовці документів, які супроводжують участь у проєктах, закордонних стажуваннях тощо. НПП в цілому задоволені забезпечуваними можливостями. На фокус-групах з НПП та адміністративним персоналом було з'ясовано, що, незалежно від тривалості стажування, ЗВО забезпечує безперервність стажу та збереження заробітної плати. Важливо підкреслити, що ЗВО здійснює не тільки інформаційну й організаційну, але й фінансову підтримку професійного розвитку викладачів. На фокус-групах з НПП та адміністративним персоналом було з'ясовано, що, навіть якщо НПП самостійно знайшов для себе базу для стажування та/або підвищення кваліфікації, він може звернутися до ЗВО із заявою і отримати фінансову допомогу. ЗВО фінансово допомагає НПП у опублікованні статей, що входять до видань, включених до наукометричних баз Scopus та WoS. В цьому аспекті слід також зазначити, що ЗВО наразі докладає багато зусиль щодо включення його власних наукових видань у зазначені наукометричні бази (що сприятиме підвищенню якості наукових публікацій НПП та зростанню їх кількості). У ЗВО

діє програма преміювань НПП за значні наукові досягнення, зокрема за опублікування наукових робіт у виданнях, включених до наукометричних баз Scopus та WoS, захисти дисертацій, своєчасне і якісне оновлення та ведення профілів Google Academy, ORCID та ін.

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

У ЗВО діє усталена система матеріального і нематеріального стимулювання розвитку викладацької майстерності, яка регулюється, зокрема, «Положенням про визначення рейтингів НПП ДВНЗ «УжНУ»» 29355 (uzhnu.edu.ua). На фокус-групах з НПП та адміністративним персоналом було з'ясовано, що на підставі високих рейтингових позицій, а також результатів опитування здобувачів (у разі отримання високих оцінок викладацької діяльності), викладачі отримують премії, грамоти, Подяки. На фокус-групі з НПП було підтверджено, що НПП випускової кафедри, зокрема й ті, що забезпечують ОНП «Соціологія», відзначалися преміями ЗВО за досягнення у науково-методичній та викладацькій діяльності (зокрема, вони розповіли про преміювання гаранта ОНП Ф. Шандора). НПП також зазначили, що вони можуть відвідувати навчальні заняття колег (зокрема, відкриті), що дозволяє наслідувати найкращі практики та сприяє розвитку викладацької майстерності. НПП вважають систему заохочень дієвою і справедливою.

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

Сильними сторонами за цим критерієм є наступні: - потужний склад групи забезпечення ОНП, який представлений 5 докторами наук, науковцями, які постійно розвиваються, активно публікуються, мають значні досягнення в науковій та професійній діяльності; - забезпечення у ЗВО всіх необхідних умов для професійного розвитку НПП, зокрема в аспекті міжнародної співпраці та залучення до міжнародних проєктів; - налагоджена система інформаційного, організаційного, фінансового супроводу та всебічної підтримки наукової діяльності й професійного розвитку викладачів; - заклад вищої освіти повною мірою стимулює розвиток викладацької майстерності. У ЗВО діє налагоджена система рейтингування і преміювання НПП, яку вони вважають справедливою.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

1. Попри те, що ЗВО має тісні та плідні стосунки з роботодавцями, останні не залучаються до проведення аудиторних занять на ОНП «Соціологія». У зв'язку з цим рекомендуємо запровадити практику гостьових лекцій або інших видів навчальних занять із залученням роботодавців. 2. Гарант ОНП «Соціологія» – професіонал-практик і експерт високого рівня. З огляду на це видається дивним, що він не залучений до забезпечення ОК на ОНП. На думку ЕГ таке залучення позитивно позначиться на якості реалізації ОП і є необхідним, з огляду на те, що гарант є носієм унікального практичного та експертного знання, необхідного для посилення фахових компетентностей здобувачів третього рівня.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

З урахуванням зазначених сильних сторін, зокрема, потужного викладацького складу ОНП «Соціологія», а також наявності всіх необхідних умов для професійного розвитку НПП, ЕГ дійшла висновку про загальну відповідність ОП вимогам за критерієм 6. Зазначені недоліки наразі не справляють істотно негативного впливу на якість організації та реалізації ОП за цим критерієм і можуть бути оперативно усунуті, з дотриманням зазначених рекомендацій.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

Фінансові та матеріально-технічні ресурси є достатніми та сприяють досягненню цілей, завдань, ПРН ОНП «Соціологія». Права на отримання освіти особами з особливими освітніми потребами в університеті забезпечені. Наявні ліфти, пандуси. Облаштовано спеціальні санвузли з доступом особам з інвалідністю на поверсі, де навчаються саме студенти даної категорії. Серед здобувачів даної ОП є особи з інвалідністю, як і на інших ОП за цією спеціальністю, які на відповідній фокус-групі підтвердили достатність умов для навчання. Слід зазначити також, що безумовною перевагою є наявність супроводу здобувачів з інвалідністю закріпленим за ним на громадських засадах викладачем кафедри. УжНУ окрім традиційної, має електронну бібліотеку літератури за багатьма напрямками, доступ до якої здобувачі мають після реєстрації в системі. Є потужна (близько 3 тис. примірників) кафедральна бібліотека, яка поповнюється за рахунок спонсорів, учасників спільних міжнародних проєктів, особистих контактів викладачів кафедри з українськими та зарубіжними науковцями, у т. ч. сучасною професійною літературою іноземними мовами. Облаштовано спеціалізований комп'ютерний клас, встановлено ПЗ для осіб з вадами зору. В умовах карантинних обмежень викладання на ОП здійснюється за допомогою системи дистанційного навчання УжНУ <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>, більшість дисциплін забезпечені на цій платформі необхідними навчально-методичними матеріалами, яких, на думку здобувачів, достатньо для засвоєння навчального курсу. В УжНУ існує система преміювання викладачів за наукові публікації у наукометричних базах. Також НПП щорічно преміюються за результатами цитування в Google Scholar, рейтингування та опитувань здобувачів. Окремо виділяються кошти на студентське самоврядування для проведення наукових, культурних, соціальних т. в. заходів. В УжНУ є басейн, яким здобувачі можуть користуватися безкоштовно, а викладачі на пільгових умовах. Є розгалужена система спортивних майданчиків, гуртків різного спрямування, просторів для спілкування (наприклад «Аура академіка» 4 гуртожиток). На фокус-групах зі здобувачами, студентським самоврядуванням, НПП учасники підтвердили високий рівень забезпеченості матеріальними та фінансовими ресурсами під час здійснення навчання, викладання на ОП.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Здобувачі ОНП «Соціологія» не проживають в гуртожитку, хоча той і має достатньо комфортні умови, судячи з відгуків здобувачів з інших рівнів ВО (які були присутні на фокус-групі зі студентським самоврядуванням) та знайомства з відеороликами, демонстрованими ЕГ під час огляду матеріально-технічної бази. Замість гуртожитку здобувачі цієї ОП винаймають квартири. Також лише частково користуються наявними в УжНУ об'єктами спортивної та соціальної інфраструктури, але знають про наявні можливості спортивного, дозвілєвого, соціального, культурного характеру. Всі співробітники, здобувачі УжНУ мають безоплатний доступ до баз даних Scopus та WoS не лише з комп'ютерних класів локальної мережі університету, а й віддалено. В бібліотеці всім бажаним надається можливість отримати безкоштовну допомогу зі створення та супроводу профілів в наукометричних базах. Кафедра має потужні міжнародні зв'язки, завдяки чому залучає здобувачів ОП до участі в різноманітних міжнародних проєктах в якості співвиконавців з можливістю наукової та емпіричної апробації результатів власних досліджень. Також розгалуженими є зв'язки з представниками виконавчої влади різних рівнів, кафедра є співвиконавцем проєкту зі створення «Соціального паспорту Закарпаття», т. з. «соціальних паспортів громад», що сприяє як досягненню заявлених ПРН ОП, так і дозволяє фінансово підтримати реалізацію наукових досліджень здобувачів. Здобувачі мають можливість безоплатно брати участь у міжнародних конференціях, що організує/співорганізує університет, факультет, кафедра та публікувати за їх результатами власні матеріали. На пільгових умовах надано можливість брати участь в наукових заходах університетів-партнерів. Підтвердженням цього, окрім інформації від аспірантів та їх наукових керівників, були сідчення, надані віце-президенткою Соціологічної асоціації України та головою Вченої ради із захисту дисертацій на здобуття ступенів кандидата і доктора соціологічних наук, під час їх участі у відкритій зустрічі. Ефективно працює відділ, який супроводжує міжнародну діяльність та академічну мобільність, який надає інформаційну, консультативну та організаційну допомогу, пристосовується до вимог з подачі та підготовки документів до участі в різноманітних програмах, міжнародних проєктах.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

Безперечно, освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів. Це одногосно було підтверджено на фокус-групах учасниками. Окрім зазначеного раніше, слід додати наявність звукових сигналів на світлофорах біля корпусів УжНУ (для осіб з вадами зору). Здобувачі мають групу у Вайбері, через яку спілкуються між собою і з викладачами. Щотижня в аудиторії (в умовах карантину - онлайн) відбуваються зустрічі з гарантом ОП, на яких вирішуються нагальні питання, відбувається обмін інформацією та ін. В університеті існує «Скринька довіри», за допомогою якої кожен з університетської спільноти може звернутися безпосередньо до ректора зі своїми проблемами. На зустрічі з адміністрацією університету було відзначено, що за результатами щорічних опитувань, звернень представників студентського самоврядування та окремих здобувачів приймаються рішення, спрямовані на покращення рівня задоволення їх потреб та інтересів. Яскравий приклад – університет за ініціативи студента Поповича, який навчається на ОП, що забезпечується кафедрою соціології та соціальної роботи, взяв участь у конкурсі місцевих проєктів, а потім і реалізував проєкт створення муралу «Малюк». На запитання ЕГ щодо можливості ознайомлення з результатами цих опитувань учасників освітнього процесу та інших стейкхолдерів було отримано відповідь, що результати опитувань є конференційними і не оприлюднюються, втім оговорюються в узьких колах зацікавлених осіб/сторін, на підставі чого приймаються відповідні рішення. Представники

студентського самоврядування підтвердили, що адміністрація університету долучає їх до обговорення рішень, пов'язаних з результатами опитувань.

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

Здобувачі отримують освітню, організаційну інформаційну, консультаційну та соціальну підтримку, необхідну для їх повноцінного навчання на ОП. В УжНУ існує практика проведення соціологічних досліджень серед студентів та випускників. Так, на зустрічі з випускниками аспірантури було доведено, що викладачі кафедри відслідковують кар'єрний шлях своїх випускників, підтримують стійкі професійні та соціальні контакти, беруть участь в спільних дослідженнях, міжнародних проєктах, мають спільні наукові публікації. Окрім цього випускниця аспірантури Орос О.Б. зазначила, що, маючи складну життєву ситуацію, отримала не лише допомогу від гаранта ОП по її вирішенню, а й пропозицію щодо роботи на кафедрі (зараз є викладачем кафедри соціології та соціальної роботи). Подібні історії розповідали і випускники аспірантури, і здобувачі, що зараз навчаються на ОП. Це дозволяє зробити висновок про існування дружньої атмосфери взаємної підтримки та сприятливого соціально-психологічного клімату. Здобувачі ОП, знають про існування служби психологічної підтримки в університеті, розуміють, з якими проблемами вони можуть звернутися. Також ними було відзначено про відсутність будь-яких перешкод для спілкування з гарантом, викладачами кафедри з питань, пов'язаних з їх освітньо-науковою діяльністю та багатьма іншими питаннями. Результати опитувань здобувачів з цих питань на веб-сайті університету не оприлюднюються.

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

Права на освіту особами з особливими освітніми потребами в університеті забезпечені. Наявні ліфти, пандуси, світлофори біля корпусів, обладнані додатковим звуковим сигналом. Облаштовано спеціальні санвузли з доступом особам з інвалідністю на поверсі, де навчаються саме студенти даної категорії. В УжНУ існують умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами. Так, створено умови для навчання осіб з вадами зору, захворюваннями ЦНС (загалом за ОП, що забезпечує кафедра соціології та соціальної роботи навчається 7 студентів). Створено дієву систему соціального супроводу осіб з інвалідністю та особливими потребами. Так, на ОП навчається незрячий здобувач (О. Неймет), соціальний супровід якого здійснює його науковий керівник (Ф. Шандор). Для якісної підготовки здобувачів функціонує комп'ютерний клас зі спеціальним ПЗ для людей з вадами зору <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/5999>.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

В університеті зрозуміла політика вирішення конфліктів. Відповідні питання регулюються оприлюдненими на веб-сайті університету документами: Етичним кодексом ДВНЗ «УжНУ» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22896>, Положенням про порядок застосування заходів з врегулювання конфліктів та спорів (суперечок) у діяльності співробітників та здобувачів вищої освіти ДВНЗ «УжНУ» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22964> Антикорупційною програмою ДВНЗ «УжНУ» на 2020 рік <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22895> Здобувачі, представники студентського самоврядування представлені в комісії з вирішення конфліктних ситуацій. На даній ОП конфліктних ситуацій не зафіксовано, але з фокус-груп стало відомо, що за результатами щорічного опитування було виявлено невдоволення студентів критеріями, що було застосовано одним з викладачів до підсумкового оцінювання. За результатами розгляду цієї інформації адміністрацією університету викладача було відсторонено від участі у підсумковому оцінюванні дисципліни, яку він викладає.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

- наявність сучасної бібліотеки на базі кафедри соціології та соціальної роботи; - тісна співпраця здобувачів та НПП з питань освітньої, наукової роботи, здійснення/отримання всебічної підтримки і допомоги у вирішенні позанавчальних питань; - високий матеріальний рівень оснащення приміщень для навчання та наукової діяльності, в тому числі для навчання осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами; - участь здобувачів і представників студентського самоврядування у вирішенні питань, пов'язаних з освітньою діяльністю, в тому числі під час виникнення конфліктних ситуацій. Сильні сторони: - наявність дієвої системи соціального супроводу здобувачів з інвалідністю та особливими освітніми потребами; - швидка реакція внутрішньої системи забезпечення

якості на виявлені під час освітнього процесу порушення (відсторонення викладача не від викладання загалом, а від підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів).

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

Слабкі сторони не виявлені

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень А

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

Зважаючи на наведені сильні сторони та наявність інноваційних практик, експертна група дійшла висновку, що ОП повністю відповідає якісним характеристикам критерію 7. Інноваційною практикою слід вважати існування і функціонування в Університеті дієвої системи соціального супроводу здобувачів з особливими освітніми потребами.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

В УжНУ розроблені та документально регламентовані процедури щодо розроблення, затвердження та перегляду ОП, а саме: Положення про порядок розроблення, моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм в ДВНЗ «У» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22968>; Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти ДВНЗ «УжНУ» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19667>. Під час фокус-груп з НПП, адміністративним персоналом було з'ясовано, що в університеті здійснюється щорічний моніторинг окремих освітніх компонентів та ОП в цілому. ОНП «Соціологія» періодично переглядається. В якості дод. доказів ЕГ були надані протоколи засідань кафедри, в яких на порядку денному розглянуті питання щодо прийняття рішень про розробку ОП, її перегляд та внесення змін. Аналіз описів ОНП редакцій 2017, 2019 та 2020 рр., співставлення внесених змін з аргументами, наданими учасниками фокус-групи з НПП та резервної зустрічі (з гарантом, проектною та робочими групами ОНП «Соціологія»), свідчать про те, що зміни, описані у відомостях СО виправдані і відповідають дійсності. Так, в ред. ОНП 2020 р., у порівнянні з попередніми редакціями, було додано обов'язковий ОК «Асистентська практика», ОК «Класичні та новітні соціологічні теорії» стала обов'язковою, а ОК «Соціальні структури та соціальні відносини» - вибірковою. Під час фокус-груп з НПП, студентами, студентським самоврядуванням було встановлено, що гарантом ОП/завідувачем кафедри соціології та соціальної роботи здійснюється інформування щодо змін в ОП, внесених за результатами перегляду. Під час зустрічі з НПП було зазначено, що планується оновлення ОП у 2021 році, але, оскільки правила вступу вже затверджені і завантажені на сайті ЗВО, оновлена ОП вступить у дію тільки з початку 2022-2023 навчального року. Це підтвердила в своїй позиції начальниця відділу моніторингу якості освіти, методичного та інформаційного. забезпечення освітнього процесу, адже перегляд ОП – тривалий процес, який потребує тривалої попередньої підготовки.

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Здобувачі відзначили, що мають можливість надавати пропозиції щодо змін у ОП в будь-який час, а також під час регулярних зустрічей з гарантом ОП. Представники студентського самоврядування навели конкретні приклади щодо того, як їх пропозиції на інших рівнях ВО було враховано під час перегляду ОП, зокрема це стосується збільшення часу на вивчення дисциплін, пов'язаних з формуванням цифрових компетентностей та опанування спеціалізованих програм, що використовуються для обробки даних. Здобувачі ОНП «Соціологія» відмітили, що їх пропозиції також були враховані за результатами обговорення змісту дисциплін з НПП, які їх забезпечують. Викладачі внесли необхідні зміни, відобразивши їх, в тому числі, й у робочих програмах з дисциплін, таким чином задовольнивши освітні потреби здобувачів. Зокрема, це стосується ОК «Іноземна мова для комунікації у науково-педагогічному середовищі», в зміст дисципліни було додано теми, що відповідають науковим інтересам здобувачів та дозволять їм опанувати необхідну наукову термінологію для забезпечення можливості брати участь у наукових конференціях зарубіжних університетів-партнерів. Здобувач О. Неймет запропонував використовувати для осіб з порушенням зору спеціалізовані комп'ютерні програми, цю пропозицію було успішно реалізовано. Окрім того, у здобувачів є можливість отримати додаткові компетентності, які формуються дисциплінами т. з. факультативного

характеру, які не передбачені навчальним планом. Так, здобувачка Костянець за погодженням з гарантом та завідувачем кафедри, відвідувала заняття з інформаційних технологій на іншій ОП. Представники студентського самоврядування підтвердили, що, під час періодичних зустрічей з адміністрацією університету, надають свої пропозиції, отримані від здобувачів щодо внесення змін до ОП, які розглядаються та, по можливості, враховуються. Представники студентського самоврядування відзначили, що навчання в аспірантурі, зокрема робота над дисертаційним дослідженням на даній ОП, формує та розвиває також організаційні навички. Наприклад, аспіранти завжди залучаються до підготовки та проведення конференцій, «тижнів науки», редакторської підготовки до публікації тез тощо. Інструментарії та результати опитувань, які проводяться зі здобувачами та іншими внутрішніми і зовнішніми стейкхолдерами, не висвітлюються на сайті ЗВО. На фінальному брифінгу це було доведено до відома гаранта і представників адміністрації університету і сформульовано пропозицію розміщувати подібну інформацію на сайті ЗВО, забезпечуючи відкритий доступ до неї. Під час написання цього звіту, на сайті ЗВО за посиланням <http://surl.li/umvl> було розміщено вибірккові результати опитувань аспірантів та роботодавців 2020 року. Втім, на думку ЕГ, цей аспект потребує удосконалення шляхом розширення інформування про проведення опитувань, залучення самих здобувачів до розробки інструментарію, включення у нього більш конкретних питань щодо якості викладання за кожним ОК, якості забезпечення наукової складової ОП.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Проводяться зустрічі з роботодавцями з метою обговорення перспектив розвитку даної ОП під час участі в спільних проєктах, під час наукових заходів. Є рецензії від роботодавців щодо оцінки даної ОП. Роботодавці зазначили, що брали участь у обговоренні змісту ОП на етапі її створення. Але залучення роботодавців до процедури перегляду ОП має формальний характер, вони практично не орієнтуються у змісті ОП, не залучені до навчального процесу на ОП, навіть як гостьові лектори. Цей напрямок потребує посиленої уваги робочої групи в майбутньому.

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

За цією ОП ще не було випускників. Але колективом кафедри, яка забезпечує реалізацію даної ОП підтримується тісний зв'язок з випускниками аспірантури попередніх років. Зокрема збираються та зберігаються дані як студентів, так і випускників. Більшість (4 з 5) з випускників, що були запрошені на відповідну фокус-групу, є діючими викладачами кафедри, що здійснює підготовку за ОП, тому вони активно залучені до співпраці зі здобувачами цієї ОП.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

В УжНУ функціонує дієва система реагування на виявлені недоліки в ОП. Так, за результатами опитування здобувачів, було внесено зміни в бік зменшення кількості аудиторних годин на користь індивідуальної та самостійної роботи аспірантів. Начальник відділу моніторингу якості освіти, методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу та начальник навчальної частини, які безпосередньо опікуються питаннями якості освіти, відмітили, що тісно співпрацюють з гарантом ОП, представниками органів студентського самоврядування, адміністрацією університету щодо усунення недоліків в ОП та підвищення їх якості. Так, викладачі, що мають найвищий рівень позитивної оцінки за результатами опитування студентів, преміюються, а викладачів, що мають нарікання від студентів, усунує від участі в підсумковому оцінюванні.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

ОП акредитується вперше

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

Випускники відзначають, що, завдяки посиленій професійно-орієнтованими ОК освітній складовій, нинішні аспіранти більшою мірою підготовлені з точки зору методології, навичок дослідницької діяльності. УжНУ має потужні наукові та організаційні зв'язки із ЗВО України і закордонними університетами-партнерами. Здобувачі долучаються до участі в міжнародних проєктах, мають можливість засвоювати досвід організації і проведення

наукових та емпіричних досліджень. Так, зараз за їх участі реалізується проєкт «Соціальний паспорт Закарпаття». Під час відкритої зустрічі учасниками було зазначено високий рівень дисертаційних робіт, що подаються до захисту до спеціалізованих вчених рад, їх цінність та високий рівень самостійності, відповідність регіональній специфіці та врахування здобутків сучасної соціологічної науки. Також здобувачі беруть участь у наукових заходах, що організовуються Соціологічною асоціацією України, виступають на конференціях, публікують тези доповідей, беруть участь в організації і проведенні «Школи молодого соціолога». Учасники студентського самоврядування, які є здобувачами ОНП «Соціологія», зазначають, що до них завжди прислухаються та реагують на зауваження та пропозиції. Випускники підтвердили, що ід час їх навчання регулярно проводились опитування в університеті щодо оцінки якості освітніх послуг, які надає університет.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

- висока корпоративна культура студентів та аспірантів університету та культура якості; - високий рівень залученості здобувачів до реалізації наукових проєктів та емпіричних досліджень; - представники студентського самоврядування та здобувачі мають можливість висловити свою думку щодо якості ОП, внести пропозиції щодо її покращення тощо, через залучення до обговорення відповідних питань на організованих гарантом заходах, а також анонімно, використовуючи «Скриньку довіри» чи під час участі в опитуваннях.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

1. Попри те, що ОП має потужні зв'язки з представниками університетів, органів виконавчої влади всіх рівнів, реалізує разом з ними дослідницькі проєкти, співпраця зі всіма цими стейкхолдерами саме як учасниками забезпечення освітнього процесу має формальний, епізодичний характер. Роботодавці фактично не залучені до аудиторних занять і епізодично залучені до перегляду ОП. Тому слід посилити роботу щодо залучення роботодавців до викладання окремих дисциплін/блоків в дисциплінах чи хоча б започаткувати практику гостьових лекцій, майстер-класів. 2. Незважаючи на те, що під час фокус-груп було підтверджено регулярне проведення опитувань з різноманітного кола питань, пов'язаних з освітньою, науковою, громадською та ін. складовими університетського життя, на сайті не оприлюднено важливої інформації щодо цілей таких опитувань, особливостей інструментарію та побудови вибіркової сукупності. Звіти з опитувань на сайті ЗВО з'явилися лише як реакція на запитання ЕГ. Опитування проводяться, інформація, отримана за їх результатами береться до уваги адміністрацією університету, оприлюднюється частково на сторінці ОП, про це свідчить і швидка реакція щодо розміщення звітів на сайті. На думку адміністрації університету, інструментарій опитувань є інтелектуальною власністю ЗВО, а результати опитувань містять конференційну інформацію, тому все це не оприлюднюється на сайті. Повідомлення про проведення опитувань отримується здобувачами у вигляді надходження їм на поштові скриньки гугл-форм. Рекомендуємо розміщувати анонси про проведення опитувань та звіти за результатами проведених опитувань на веб-сайті університету. 3. Здобувачі залучаються до участі в засіданнях кафедри (зі свідчень здобувачів та НПП), але на цих засіданнях вони присутні скоріше неформально, адже у протоколах засідання кафедри (наданих ЕГ у якості дод. доказів) присутність здобувачів не відображена. Тому не зрозумілою залишається їх функція на засіданнях, адже не протоколюється ані їх присутність, ані пропозиції та зміст виступів.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Загалом освітня програма за формальними та неформальними ознаками, в тому числі за результатами обговорень зі здобувачами, випускниками, співробітниками та іншими учасниками освітнього процесу, відповідає критерію 8. Зазначені недоліки на цей час не справили значного негативного впливу на якість ОП за критерієм, втім подальша підтримка належного рівня якості потребує їх усунення. На думку ЕГ, ці недоліки можуть бути усунені у короткий термін.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

В УжНУ прийнято низку документів, які регламентують права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, основними з яких є: «Статут ДВНЗ «УжНУ»» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9268> , «Положення про організацію освітнього процесу ДВНЗ «УжНУ»» <http://surl.li/uvcv> , «Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії» <http://surl.li/uokg>. Ці документи оприлюднено на вебсайті ЗВО. ОНП «Соціологія» має окрему інтернет-сторінку <http://surl.li/umvl>, втім на ній відсутня інформація щодо розкладу занять. Під час спілкування зі здобувачами було з'ясовано, що, маючи тісний контакт з гарантом ОП та викладачами кафедри, вони не відчують дефіциту чи проблем з інформуванням, адже вони зареєстровані в групі у Вайбері, де досить швидко відбувається обмін інформацією, мають місце щотижневі зустрічі з гарантом з різноманітного кола питань, здобувачі активно листуються через електронні поштові скриньки з викладачами, що забезпечують ОК на ОНП. Також відмітимо, що на сторінці з інформацією про вступ була відсутня програма вступного випробування, яку було надано за запитом експертній групі в якості додаткових доказів. Під час фокус-груп здобувачі зазначили, що цю програму отримували в електронному вигляді на поштові скриньки під час подачі документів для вступу. Але під час фокус-груп експертною групою було висловлено побажання створити окрему сторінку ОП, яка б містила узагальнену інформацію про ОП для здобувачів. Вже під час написання звіту таку ініціативу було реалізовано і сторінку створено за посиланням <http://surl.li/umvl>. За умовами індивідуальних планів здобувачів, які було надано експертній групі в якості додаткових доказів, а також під час фокус-груп було відмічено існування на ОП практики публічних звітувань аспірантів про виконання індивідуальних планів наукової та навчальної роботи, що відбуваються щонайменше раз на рік. Тобто є річна атестація, яка є обов'язковою за умовами Положення про підготовку докторів філософії. Вона відбувається на засіданнях кафедр, на яких навчаються аспіранти. При цьому заслуховуються результати річної діяльності аспіранта, хід виконання завдань індивідуального плану. Також проходить проміжна (піврічна) атестація, яка не є обов'язковим звітуванням, але відбувається з метою регулярного контролю за виконанням аспірантами запланованих завдань та вчасної підготовки дисертаційного дослідження. На таких атестаціях аспіранти звітують за конкретні написані розділи наукової роботи.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

На сайті УжНУ та сторінці ОНП «Соціологія» розміщені затверджені описи ОП за 2017, 2019 та 2020 рр. Під час фокус-груп було з'ясовано, що проекти ОП було обговорено на засіданнях кафедри та було надіслано стейкхолдерам для можливості внесення пропозицій. Втім, порівняльна таблиця змін, внесених до ОП у різні роки, ані на сайті ЗВО, ані на сторінці ОНП «Соціологія», представлена не була.

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

Опис освітньої програми розміщено за постійним посиланням www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/32119 для пошукувачів, вступників та здобувачів, а також інших зацікавлених осіб. Систематизовано та комплексно інформацію про ОП надано на сторінці ОНП «Соціологія» за посиланням <http://surl.li/umvl>. На думку ЕГ не зайвим буде розміщення на цій сторінці й розкладу занять.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

Здобувачі мають тісний контакт з гарантом ОП та викладачами кафедри, щотижня відбуваються зустрічі з широким колом питань, вони не відчують дефіциту чи проблем з інформуванням.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

На сайті ЗВО відсутня інформація щодо змін, які вносилися у редакції ОНП різних років (2017, 2019, 2020 рр.), щодо того, з чим пов'язані ці зміни і як вони позначаються на подальшій реалізації ОП. У зв'язку з цим рекомендуємо розмістити на сторінці ОНП «Соціологія» порівняльну (за різними редакціями ОП) таблицю, яка містить зазначену інформацію. Для максимального наповнення і підвищення функціональності сторінки ОНП «Соціологія», рекомендуємо розміщувати на ній і розклади занять за всіма формами навчання.

Рівень відповідності Критерію 9.

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Експертна група дійшла висновку, що ОП загалом відповідає якісним характеристикам критерію 9, а виявлені недоліки не можна вважати суттєвими. Вони мають, скоріше, рекомендаційний характер. Швидкість реагування гаранта та робочої групи на рекомендації ЕГ, висловлені на фінальному брифінгу, свідчить про зацікавленість представників робочої групи підвищити рівень інформування здобувачів про ОП.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

Аналіз описів ОНП (ред. 2017, 2019, 2020 рр.), а також результати обговорень на фокус-групах свідчать про те, що структура та зміст ОП достатньо орієнтовані на підготовку здобувачів до дослідницької та викладацької діяльності у ЗВО за спеціальністю 054 «Соціологія», на здобуття глибинних знань зі спеціальності, оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, набуття універсальних навичок дослідника, усної та письмової презентації результатів дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, управління науковими проектами тощо, здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною (англійсько) мовою (більш детально – у п. 2.1. цього звіту). Наукові інтереси здобувачів враховуються вже на етапі вступу на ОП, оскільки правилами вступу передбачено підготовку документа, в якому вступник описує коло власних наукових інтересів і попередні наукові здобутки (публікації та ін.). Здобувачі на фокус-групі розповіли, що кожен з них вже мав усталені наукові інтереси, які склалися до вступу в аспірантуру, пов'язані з попереднім освітнім та професіональним досвідом. Їх було цілком враховано. Темі дисертацій, які наразі реалізують здобувачі, повністю відповідають їх науковим інтересам (за їх власними свідченнями на фокус-групі). Наприклад, одна зі здобувачок розповіла, що вона до вступу на ОП була «туризмознавцем» і свідомо вступила на ОНП, тому що хотіла розвиватися далі в цьому ж руслі. Іншими учасниками також були наведені аналогічні приклади. Здобувачі зауважили, що під час вивчення тієї чи іншої дисципліни вони мають можливість вносити пропозиції щодо її змісту, пов'язані з урахуванням власних наукових інтересів. Наукові інтереси здобувачів враховуються і змістом асистентської практики. Так, одна зі здобувачок розповіла, що коло її наукових інтересів пов'язане з соціологією туризму, тож саме в рамках цієї дисципліни вона готувала і проводила навчальні заняття. Один зі здобувачів розповів, що за проблематикою наукового дослідження йому не вистачало знань з психології. Гарант і науковий керівник звернулися з проханням до кафедри психології УжНУ, і здобувач отримав від цієї кафедри необхідні консультації і літературу. Здобувачі мають широкі можливості брати участь у дослідженнях, які реалізуються випусковою кафедрою, в тому числі, разом з ГО, органами міської влади та ін. Ці можливості здобувачі активно використовують. Факти на підтвердження були отримані з фокус-груп зі здобувачами, НПП, роботодавцями і учасниками відкритої зустрічі. Здобувачі розповіли, що, навіть якщо проблематика таких досліджень не співпадає з їх науковими інтересами, гарант ОП або інші керівники проекту від кафедри влаштовують ситуацію так, що здобувачі можуть вносити до інструментарію (опитування) власні невеличкі блоки питань, які відповідають завданням їх дисертаційних. В цілому здобувачі задоволені врахуванням їх наукових інтересів на ОП.

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямів досліджень наукових керівників.

Процедурою вступу передбачено підготовку документа, в якому вступник описує коло власних наукових інтересів і попередні наукові здобутки (публікації та ін.). Таким він має можливість донести до гаранта і випускової кафедри свої наукові інтереси, а гарант і кафедра - врахувати їх при призначенні наукового керівника. Ці заходи створюють сприятливі умови для подальшої узгодженості наукової діяльності аспірантів і напрямів досліджень їх наукових керівників. У якості дод. доказу ЕГ була надана таблиця відповідності тем дисертацій аспірантів, а також тем публікацій їх наукових керівників (таблицю додано до цього звіту). Аналіз таблиці свідчить про високий ступінь відповідності наукової діяльності аспірантів напрямів досліджень наукових керівників. На фокус-групі НПП розповіли, що гарант і випускова кафедра завжди йдуть на зустріч здобувачам у виборі тем та наукових керівників. У переважній більшості випадків на цю ОП вступають випускники ОПП «Соціологія» другого (магістерського) рівня в.о. УжНУ, тому, як правило, вони знають напрямки наукових досліджень НПП випускової кафедри, а також їх особисті якості як науковців, соціологів-дослідників, експертів галузі. Тому ще до початку вступу орієнтовані на співпрацю з конкретним НПП у якості наукового керівника. Одна з учасниць фокус-групи зі здобувачами розповіла, що хотіла, щоб їй призначили конкретного наукового керівника, тому що він є фахівцем в руслі тієї проблематики, яку вона обрала для свого дисертаційного дослідження. Втім з об'єктивної причини, призначення саме цього керівника не видавалося можливим. Гарант провів бесіду зі здобувачкою, на якій пояснив причину і запропонував іншого наукового керівника. Здобувачка погодилася на таку пропозицію і наразі повністю задоволена співпрацею з призначеним науковим керівником. Спільність тем дисертацій здобувачів і наукових напрямів їх керівників дозволяє їм разом брати участь у дослідницьких проектах, які реалізуються випусковою кафедрою. Окрім того, на

ОП є практика спільних наукових публікацій здобувачів і їх наукових керівників. Наприклад, Н.І. Вагра має спільні публікації зі своїми аспірантами К. Срібною та Є. Гобликом, що присвячені проблематиці туризму, яка є спільною як для тем дисертацій здобувачів (виходячи з формулювань їх назв), так і для напряму наукових досліджень їх керівниці (виходячи з назв опублікованих нею праць). Такий збіг свідчить на користь реального (а не формального) наукового співробітництва.

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

На ОП забезпечується повноцінна підготовка здобувачів до дослідницької та викладацької діяльності у ЗВО. Зміст ОП, за словами аспірантів, відповідає їх науковим інтересам. В межах асистентської практики, введення якої до ОП було найсуттєвішою зміною в порівнянні з 2019 роком, здобувачі мають можливість ознайомитися з сучасними методиками викладання соціологічних дисциплін. Кафедра соціології та соціальної роботи має потужні міжнародні зв'язки, які аспіранти активно використовують для участі в міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, для апробації результатів своїх досліджень. В університеті створено й інші умови для апробації результатів наукових досліджень здобувачів. Так, щорічно видається збірка тез аспірантів кафедри «Актуальні проблеми сучасної соціології та соціальної роботи», яку було надано ЕГ в електронному вигляді для ознайомлення. Також щорічно факультетом суспільних наук видається збірка наукових праць аспірантів «Соціально-політичні студії», електронний примірник якої було також надано ЕГ. Здобувачі ОП залучені до участі в наукових заходах українських університетів-партнерів. Так, представниця ХНУ ім. В. Н. Каразіна на відкритій зустрічі зазначила, що аспіранти ОП активно беруть участь в наукових конференціях, які проводить соціологічний факультет, регулярно публікують матеріали в періодичних виданнях факультету. Головний редактор збірки «Соціальні технології» на відкритій зустрічі також відмітила про високий рівень підготовки статей здобувачів ОП, що регулярно подаються до редколегії.

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо.

Кафедра соціології та соціальної роботи УжНУ є активним учасником міжнародного співробітництва, зокрема, з такими країнами, як США, Угорщина, Чехія, Словенія, Македонія, Словаччина, Польща та ін. Кафедра також активно співпрацює зі ЗВО України, які готують фахівців з соціології (НУ «Києво-Могилянська Академія», Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Черкаський національний університет, національний університет «Львівська політехніка» та ін.), тому здобувачі мають широкі можливості долучення та активно долучаються до участі у спільних дослідницьких проєктах та наукових заходах. Впродовж багатьох років кафедра підтримує співробітництво з проєктом «TOUCH» (США), який спрямований на допомогу дітям-сиротам з вадами інтелектуального розвитку та благодійним фондом імені Фреда Роббі (США). Кафедрою проводяться науково-практичні конференції, семінари, літні школи для студентів-соціологів. Зокрема, протягом 10 років, спільно з благодійною організацією «TOUCH», щорічно проводиться міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми соціальної роботи і підготовки фахівців», за результатами якої видаються матеріали доповідей. Здобувачі ОП в поточному навчальному році долучені до реалізації проєкту на замовлення ЗОДА «Соціальний паспорт Закарпаття» та вже три роки беруть участь у спільному україно-норвезькому проєкті соціальної адаптації військовослужбовців та членів їх сімей (проєкт розрахований на 5 років). Вони публікують результати своєї наукової роботи у наукових журналах університету та інших зовнішніх виданнях, в тому числі й тих, що видаються закордоном. Так, у «Віснику наукової думки студентів факультету суспільних наук Ужгородського національного університету» (Випуск 9 / 2019 р.) опублікована праця аспірантки Опаленик Л. У журналі «Актуальні питання сучасної соціології і соціальної роботи (збірник наукових статей, аспірантів, студентів кафедри соціології і соціальної роботи)» (ВИПУСК 5, 2018 р.) опубліковано 2 статті аспіранта Неймета О. У монографії «Challenges and opportunities of the modern risk society: socio-cultural, economic and legal aspects: monograph», виданій за кордоном (2021 р.), опублікований розділ, авторами якого є аспіранти К. Срібна, В. Гоблик та їх науковий керівник Н. Варга.

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

Здобувачі активно співпрацюють з НПП випускової кафедри, факультету та науковими керівниками в рамках реалізації українських та міжнародних науково-дослідницьких проєктів. НПП та здобувачі зазначають, що пропозиція залучення здобувача до проєкту визначається його науковими інтересами. У звіті СО надано широкий перелік спільних дослідницьких проєктів здобувачів та їх наукових керівників, свою участь зазначених проєктах підтвердили на відповідних фокус-групах, як здобувачі, так і НПП. На відкритій зустрічі Віце-президентка Соціологічної асоціації України (САУ) засвідчила участь здобувачів ОНП «Соціологія» разом з їх науковими керівниками у наукових проєктах та заходах, які організовуються САУ, наприклад, в організації та проведенні «Школи молодого соціолога» (яка на базі ДВНЗ «УжНУ» проходила двічі – у 2016 та 2018 рр.), у науково-

практичній конференції «Соціологія у постсучасності». Ще одна учасниця відкритої зустрічі, доктор соціологічних наук, представниця Класичного приватного університету, Голова спеціалізованої Вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій з соціології, підкреслила високу якість підготовки аспірантів в атмосфері зразкового поєднання навчання з дослідженнями, наголосила на винятковій актуальності тем досліджень, які відрізняються як регіональною специфікою, так і емпіричною базою.

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

ЗВО забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів за допомогою нормативних, процедурних, інституційних та технічних (відповідного програмного забезпечення) засобів. Варто зазначити високу культуру академічної доброчесності на ОП та у ЗВО в цілому, про яку свідчать результати фокус-груп зі здобувачами, НПП, адміністративним персоналом. Здобувачі повною мірою розуміють всю серйозність наслідків академічної недоброчесності, а також зазначають про неможливість продовження роботи/навчання осіб, які порушили принципи академічної доброчесності.

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

На ОП має місце виважена практика врахування наукових інтересів здобувачів на етапі обрання теми дисертаційного дослідження і при призначенні наукового керівника, що забезпечує високий ступінь співпадіння наукової діяльності аспірантів та напрямів досліджень наукових керівників. Сильними сторонами ОП є наступні: - потужні міжнародні зв'язки, які забезпечують активну участь здобувачів в реалізації міжнародних науково-дослідницьких проєктів; - активна співпраця з провідними українськими університетами у формі участі в наукових заходах, конференціях, публікації наукових статей у фахових виданнях; - концентрована тематика наукових досліджень НПП випускової кафедри та здобувачів створює передумови для розвитку такого напряму соціології як соціологія регіонів.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

1. Попри те, що на ОП досить усталеною є практика врахування наукових інтересів здобувачів при обранні теми дисертаційного дослідження і призначенні наукового керівника, для потенційних вступників, які є випускниками інших (не соціологічних) ОП та/або інших ЗВО, видається вельми проблематичним зорієнтуватися, чи є на випусковій кафедрі ті фахівці, наукові напрями яких відповідають їх власним науковим інтересам і бажаний темі дисертації. Як на сторінці випускової кафедри, так і на сторінці ОНП «Соціологія» відсутня відповідна інформація за персоналіями НПП. Дійсно, цю інформацію можна взяти з Інтернету, з акаунтів на Google Academy, втім для абітурієнтів та вступників буде більш зручним дізнаватися про НПП саме з сайту ЗВО (з кафедральної сторінки та/або сторінки ОНП), адже це джерело є достовірним і таким, що містить регулярно поновлювану інформацію. 2. Попри те, що на ОП є випадки спільних наукових публікацій здобувачів та їх наукових керівників, радимо активізувати дану практику, адже спільна публікаційна активність є показником співпраці, результатом спільного наукового пошуку, сприяє налагодженого діалогу, обміну досвідом, покращенню наукового стилю обох. 3. ОНП має усталені та результативні зовнішні зв'язки, в тому числі й міжнародні. На цьому тлі бачиться можливим та доречним (з огляду на прикордонне розташування регіону та транскордонний контекст у якому функціонує ЗВО та реалізується ОНП) запровадження практики подвійного наукового консультування, що, на думку ЕГ, позитивно позначиться на практичній значущості дисертаційних робіт аспірантів.

Рівень відповідності Критерію 10.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

Зважаючи на наведені сильні сторони та позитивні практики, враховуючи наявність рекомендацій щодо покращення реалізації ОНП, експертна група дійшла висновку, що ОП в цілому відповідає якісним характеристикам критерію 10. Визначені ЕГ недоліки за цим критерієм, при системній взаємодії гаранта ОП, керівництва ЗВО та інших стейкхолдерів, можуть бути виправлені у короткий термін.

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

дані відсутні

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	B
Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми	B
Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6. Людські ресурси	B
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	A
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9. Прозорість та публічність	B
Критерій 10. Навчання через дослідження	B

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **акредитація**.

Додатки до звіту:

Документ	Назва файла	Хеш файла
Додаток	<i>Збірка з працями аспірантів_2.pdf</i>	tddb2f95G09Q78302LqTocVnkexJw4fy8HcJ86+8lgs= =
Додаток	<i>Збірка з працями аспірантів_1.pdf</i>	duURODKa2/REXeWbV23ylhVo2h47MdA850NwE5 PSD1g=
Додаток	<i>Відповідність тем асп. та наук. кер..pdf</i>	mTHwYiLyC/X1TYS6NrAQ9rLUfRzJ5c4Ax5BqyUT +SQ=

***

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і добросовісно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Нечітайло Ірина Сергіївна

Члени експертної групи

Безрукова Ольга Анатоліївна

Гуменюк Вікторія Вікторівна